

Ціна: 50 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIX

ГРУДЕНЬ — 1968 — DECEMBER

Ч. 227

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

(—) Ювілей Юрія Шевельова	1
Гурський Яків — Проф. Юрій Шевельов	2
Коваленко Л. — Уривки з роману "Марна помста"	5
Чаплинко В. — Назви "Волинь", "волиняни" та дещо інше	13
Гай-Головка О. — До Шевельова, поезія	13
Олійник Б. — Як упав же він..., поезія	15
Шерех Юрій — Над озером. Баварія.	16
Мищенко М. — Останні дні Євгена Нероновича	21
Костенко Ліна — Розкидані друзі по світу	23
Шерех Ю. — Донцов ховає Донцова	24
Драч І. — Баляда роду	28
Листування. Повідомлення. Огляд преси.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Проф. Ю. Шевельов (Шерех, з нагоди його 60-річчя.

У цьому числі друкуємо ювілейні матеріали, присвячені проф. Ю. Шевельову і дещо передруковуємо з його цікавіших творів. Пізніше будемо друкувати інші матеріали про нашого славного ювілята.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Радкевич Оксана, Торонто, Канада

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛА ЖЕРТВУВАЛИ:

Вельмишановний Пане Волиняк!

Шлю чека на 18.00 доларів, які склали на пресовий фонд "Нових Днів" гості на ювілей 25-річчя подружнього життя Ліди й Карпа Роговських.

З пошаною до Вас

Орися СУДЧАК, Монреаль, Канада

"Н О В І Д Н І"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

У Канаді: 5.00 дол. канадських на рік.

У США: 5.50 дол. американських на рік.

В Австралії: 3.50 дол. австралійських на рік.

У Франції: 20 франків на рік.

В Англії: 30 шілінгів (без змін).

В усіх інших країнах Європи: 4.50 дол. амер.

У Венеції: 4.50 дол. канадських.

Усі інші країни Південної Америки: 3.00 дол. канадських.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOVI DNI

187 Yarmouth Rd. — Toronto 4, Ontario, Canada

Спасибі, дорога пані Судчак, Вам і всім гостям за пам'ять і допомогу! А Ліди й Карпові Роговським — щастя, здоров'я і всього найкращого в житті!
П. ВОЛ.

Судчак Орися, Монреаль, Канада	\$18.00
Маяровський О., Едмонтон, Канада	10.50
Булавицька Ніна, Міннеаполіс, США	10.00
Шаруда Дм., Міннеаполіс, США	10.00
Шембель Галина, Бінггемптон, США	10.00
Мищенко Є., Міннеаполіс, США	5.50
Жураківський В., Торонто, Канада	5.00
Бондаренко Є., Форт Вейн, США	5.00
Громницький М., Сан Франціско, США	5.00
Логуш Марія, Монреаль, Канада	5.00
Кондратенко П., Детройт, США	5.00
Дусенко М., Чикаго, США	5.00
Прушенська Людмила, Торонто, Канада ..	5.00
Романенко Григорій, Торонто, Канада	5.00
Ліщина Леонід, Торонто, Канада	4.00
Шахіз Петро, Порт Альберні, Канада	3.00
Павленко В., Філадельфія, США	3.00
Читач з Лорн Парку, Канада	3.00
Матвієнко Василь, Ля Саль, Канада	3.00
Архiepіскоп Андрій, Едмонтон, Канада ..	2.50
Дорковська Катерина, Торонто, Канада	2.00
с. О. Фляк, Едмонтон, Канада	2.00
Рибалка Константин, Мейс Лендінг, США	2.00
Гвоздецький В., Солт Лейк Сіті, США	2.00
Радченко Євгенія, Міннеаполіс, США	2.00
Міськевич Антоніна, Кантон, США	2.00
Іваненко М., Оранджвіл, Канада	1.50
о. прот. Є. Чижів, Лашін, Канада	1.50
Боднар А., Порт Альберні, Канада	1.50
Радкевич Оксана, Торонто, Канада	1.50
Федосенко Степан, Торонто, Канада	1.00
Садівничий Д., Клівленд, США	1.00
Украдига Ф., Солт Лейк Сіті, США	1.00
Костиря Сергій, Торонто, Канада	1.00
Бараник А., Велеслей, США	1.00
Петрашко А., Сан Томас, Канада	1.00
Н. Н., Міннеаполіс, США	0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу! РЕД.

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Радий, що Ви одужали. Як Вам відомо, я після хвороби став дуже нервовий і трохи відстав від українського життя, але Ваші статті в листопадовому числі ("А по закутинах республіки без змін...", "Великі православні святкування в Торонті", "Революція в Канаді") мене і розсмішили, і підтримали на душі. Це, мабуть, найкраще число в цьому році.

Думаю, що якби такі змістовні і влучні статті були в наших тижневиках, то вони підтримали б на душі не тільки таких нервових, як я, а й розбудили б усіх сплячих і ледачих взагалі і вони б брали активну участь в українському житті. Шлю п'ять дол. на допомогу "Новим Дням".

Бажаю Вам радісного Різдва і щасливого Нового Року!

Ваш

В. Жураківський, Торонто, Канада

Authorized as Second Class Mail by Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by Basilian Press — Toronto, Ont., Canada

ЮРІЄВІ ШЕВЕЛЬОВУ (ШЕРЕХОВІ) -- ШІСТДЕСЯТ !

Юрієві Володимировичеві Шевельову (Шерехові), одному з найвизначніших сучасних мовознавців світу, тонкому й глибокому українському критикові, визначному українському публіцистові з нагоди шестидесятиліття з дня народження — найкращі побажання від усіх співробітників і читачів “Нових Днів!”

Шануємо у Вашій особі, дорогий Юрію Володимировичу, не тільки великого діяча української культури, а й чесну, принципову людину, яка ніколи нікому не продавалась, яка ніколи не капітулювала перед насильниками, а завжди діяла так, як їй підказувала її совість. Такі люди роблять честь нації, до якої вони належать.

Одночасно шануємо Вас як одного з творців “Нових Днів”. Ви майже з початку існування нашого журналу були його сталим співробітником. Ваші глибокодумні статті у найтяжчий час утвердження нашого журналу були його прикрасою й гордістю.

Багато літ життя, дорогий Юрію Володимировичу! Багато щастя в особистому житті! Багато творчих успіхів!

БАГАТО РОКІВ ЖИТТЯ, БАГАТО ТВОРЧИХ УСПІХІВ!

Мистецьке стоварищення “Козуб” у Торонті вітає Вас, дорогий і високоповажаний Юрію Володимировичу, із славним шістдесятиріччям! Бажаємо Вам ще довгих років життя і успішної праці в лінгвістичній науці!

Та говоривши лише про мовознавство, ми збіднили б Ваші досягнення, бо Ваші літературознавчі статті у свій час збагатили нашу критику, поширили її тематично, поглибили її зміст. Дослідник української літератури не зможе обминати Ваших критичних статей. Ми сподіваємось, що Ви ще вернетесь до критики й порадуєте еміграційного читача не одною статтею на літературні теми.

Ваш відхід з ділянки критики зробив прірву в літературознавстві. Звичайно, ми маємо критиків, але їх ніколи не буде багато, бо критика забезпечує розвиток літератури. Особливо коли критик вдумливий і чесний з собою, автором і читачем. А Ви саме таким критиком і були.

Багато років життя, Вельмишановний Ювіляте, і багато успіхів у ділянці мовознавства й критики!

УПРАВА “КОЗУБА”:

Іван Боднарчук, Петро Волиняк, Михайло Гава,
Борис Олександрів, Іван Пишкало

ДРУЖНЕ ПОЗДОРОВЛЕННЯ

Дорогий Юрію Володимировичу!

З нагоди Вашого ювілею — шістдесятиліття з дня народження, а водночас і доброго сорокліття наукової й педагогічної діяльності, прийміть від мене найсердечніше і найтепліше дружнє поздоровлення.

Знаю, всі ми знаємо, як багато Ви встигли зробити на науковій ниві до дня цього славного Вашого ювілею. Наш обов'язок зробити найповніший підсумок Вашої дотеперішньої праці — не

РЕДАКЦІЯ.

тільки в вигляді переліку-бібліографії Ваших наукових праць, а й у формі широких оглядів, з науковою оцінкою Вашого вкладу і з визначенням ваги його (вкладу) в історії розвитку наукової думки в ділянках українського і слов'янського в цілому мовознавства, літератури, культури.

На підставі почутого від Вас і вичитаного з Ваших листів знаю, що Ви ніколи не захоплювалися “краєзнавством” (приземними верствами наук). У своїй науковій діяльності Ви брали й берете високі і найвищі ноти, сягаєте і досягаєте в науці тих верхів, які можуть бути доступні чи під силу лише вченим вибраним, ученим Вашого мірила, ученим відважним, проникливим і з могутніми орлиними крилами. Витаючи у найвищих сферах науки, Ви сягаєте до самого неба, щоб його прихилити для всіх нас. Шана ж і дяка Вам була і буде за все це на віки і віки!

Ще знаючи про Ваші плани дальшої наукової праці, бажаю Вам здійснити їх ще раніше визначеного від Вас терміну. Нехай же постійний супутник Ваш — песимізм — та не обтяжує Ваші думи і не стримує Ваших поривів, допитливих і сміливих наукових шукань-дерзань.

Горі чолом, Юрію Володимировичу! Кріпенького здоров'ячка Вам і на багато років такої ж снаги і видайности у Вашій творчій науковій праці. А наша вдячність нехай зробить приємнішим, веселішим і солодшим Ваше життя. Многая літа!

Дмитро КИСЛИЦЯ
Оттава, Канада

Дорогий
Юрію Володимировичу!

У день Вашого шестидесятиріччя клоню перед Вами голову з радістю, що наша земля далі родить велетнів духу й розуму.

Завжди Ваш

Олекса ГАЙ-ГОЛОВКО
Вінніпег, Канада

ПРОФ. ЮРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ ШЕВЕЛЬОВ

(До 60-річчя з дня народження)

17 грудня 1968 р. сповнилося 60 років визначному українському вченому професорові Колумбійського університету в Нью-Йорку Юрієві Володимировичу Шевельову.

Багато читачів і шанувальників його таланту знають проф. Ю. Шевельова як автора численних статей літературного характеру, підписаних псевдонімами Юрій Шерех або Григорій Шевчук, та найбільше здобули йому визнання не тільки українців, а й цілого слов'язознавчого світу його наукові праці з мовознавства.

Перу проф. Ю. Шевельова належить близько 400 друкованих праць. Серед них переважають праці, що висвітлюють різноманітні питання української мови та слов'янського мовознавства взагалі. Розглядові найважливіших з них і присвячуємо ці рядки.

Свою наукову діяльність проф. Ю. Шевельов почав ще в 30-их роках у царині досліджень із сучасної української літературної мови. Про це свідчать, наприклад, одна з найраніших його статей "Проблема мови соціальної драми", що була опублікована в збірникові Наукового Інституту мовознавства АН УРСР "За якість художньої мови" в 1934 р. (Харків), а особливо його дисертація на ступінь кандидата філологічних наук "Із спостережень над мовою сучасної поезії", що її він написав під керівництвом проф. Л. А. Булаховського і захистив у 1939 р. Дисертація пізніше була друкована частинами в "Учених записках Харківського державного університету" (ч. 20, Харків, 1940, ст. 43-99, та в "Наукових записках Інституту журналістики" (ч. 1, Харків, 1940, ст. 127-142).

Дослідження різних питань з української мови проф. Ю. Шевельов наполегливо продовжує, хоч і з частими перервами, до сьогодні. Наслідком цього з'явилися такі його великі праці, як:

1. "До генези називного речення" (1947, 50 + 16 ст.), де автор на матеріалі української літературної мови XIX і XX ст. простежив шляхи творення називних речень як окремого типу синтаксичної конструкції, особливості їх вживання та їх зв'язок з т. зв. неповними реченнями.

2. "Галичина в формуванні нової української літературної мови" (УВУ, Мюнхен, 1949, 93 ст.), де автор показав участь і важливість галицьких мовних елементів ув українській літературній мові та шляхи їх проникнення до літературної мови.

3. "Нарис сучасної української літературної мови" (НТШ, Мюнхен, 1951, 402 ст.), що становить спробу опису сучасної української літературної мови як системи в усьому багатстві її стилістичних варіантів. Книга цінна тим, що в ній багато нового матеріалу, самостійно автором спостереженого, продуманого і талановито викладеного.

4. "The Syntax of Modern Literary Ukrainian. The Simple Sentence" (Mouton & Co., The Hague, 1963, 319 ст.), Ця оригінальна і багата на приклади праця має за собою довгу історію. Вперше була вона приготована до друку і здана в видавництво "Радянська Україна" ще в 1940 р. як частина об'ємистого посібника з сучасної української літературної мови, написаного групою авторів для вжитку студентів у вищих школах УРСР. Та вибухла війна і доля праці якийсь час була невідомою. Щасливим збігом обставин авторові все ж дісталася копія манускрипту, і він мав змогу її переробити та значно доповнити. Після війни були пороблені заходи, щоб цю працю видати. Професор Мюнхенського університету Е. Кошмідер переклав її німецькою мовою, але через брак фондів задум не вдався і праця пролежала аж поки видавництво "Мутон" не запропонувало видати її англійською мовою. В міжчасі, однак, був надрукований і перший її варіант під назвою "Просте речення" в двотомному "Курсі сучасної української літературної мови" (т. II, Синтаксис, 1951, ст. 5-141) в Києві, але без підпису автора з приміткою: "Опрацював за матеріалами Інституту мовознавства Академії Наук УРСР Л. А. Булаховський".

5. "Die ukrainische Schriftsprache 1798-1965 (Ihre Entwicklung unter dem Einfluss der Dialekte)" (Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1966, viii + 179 ст.). За основу цієї праці послужила вищезгадана розвідка автора про вплив галицьких мовних елементів на розвиток української літературної мови. Цю розвідку автор цілком переробив і значно доповнив новішими даними, довівши їх до 1964 року включно. В книзі з'ясовується також участь Чернігівщини у формуванні нової української літературної мови.

Серед менших обсягом праць слід відзначити такі його розвідки, як "Традиція й новаторство в лексиці й стилістиці Івана Котляревського" ("Учені записки Харківського державного університету", 20, Харків, 1940, ст. 131-170); "Стиль політичної лірики П. Г. Тичини" ("Наукові записки Інституту мовознавства АН УРСР", 1, Київ, 1940, ст. 3-51); "Мовна дискусія 1891-1893 років і участь у ній Івана Франка" ("Рідне слово", 6, Мюнхен, 1946, ст. 73-79); "Мова української еміграції в Німеччині (1945-1948)", ("Сьогодні й минуле", 1-2, Мюнхен — Нью-Йорк, 1949, ст. 38-45); "Konsonanten vor e, i in den protoukrainischen Dialekten" ("Festschrift fuer Max Vasmer zum 70. Geburtstag", Berlin, 1956, ст. 482-494); "Die Grammatik de kleinrussischen Mundart' von Pavlovskij und ihr Autor" ("Zeitschrift fuer slavische Philologie, XXVII, 1, Heidelberg, 1958, ст. 49-89) [Перероблений варіант українською мовою: "Грамматика", що належить до історії літе-

ратури ("Граматика малоросійського нареччя" Павловського та її автор), ("Слово", Збірник 2, Нью-Йорк, 1964, ст. 177-197]; "Покоління двадцятих років в українському мовознавстві" ("Записки Наукового Товариства ім. Шевченка", CLXXXIII, Париж-Чикаго, 1962, ст. 309-332); "L'ukrainien litteraire" ("Revue des etudes slaves", XXXIII, 1-4, Paris, 1956, ст. 68-83); "History of the Ukrainian Language" ("Ukraine, A Concise Encyclopaedia", I, ed. by V. Kubijovyc, University of Toronto Press, Toronto, 1963, ст. 481-504, 509-511); близько 50 гасел-довідок з питань мовознавства, що досі появилися в "Енциклопедії Українознавства" українською й англійською мовами; численні рецензії, багато з яких стоять на рівні самостійних розвідок з окремих питань (лексика, етимологія, історія мови тощо) та ін.

На окрему увагу заслуговують розвідки проф. Шевельова, присвячені вивченню української мовознавчої спадщини, що відображена в працях кращих представників українського мовознавства. У своїх працях "Кость Михальчук (21. XII. 1840 — 7. IV. 1914)" (УВАН, Серія: Українські вчені ч. 3, Вінніпег, 1952, 39 ст.), "Kost' Mychal'cuk (1841-1914) als Dialektologe" ("Orbis", I, 1, Louvain, 1952, ст. 261-272), "Всеволод Ганцов — Олена Курило" (УВАН, Серія: Українські вчені ч. 5, Вінніпег, 1954, 77 ст.), "Alexander Potebnja as a Linguist" ("The Annals of The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.", V, 2-3 (16-17), New York, 1956, ст. 1112-1127) та ін. він конкретно й об'єктивно висвітлює їх внесок у розвиток українського мовознавства.

Ще з 30-их років проф. Ю. Шевельов відомий і як автор кількох підручників. Пор. його (у співавторстві з Н. Кагановичем) "Граматика української мови" (ч. I. Морфологія, ч. II. Синтакса — 2 окремі книги; Харків, 1934; друге видання в 1935 р., третє видання в 1936 р.), (у співавторстві з Л. Догадьком) "Лекції з української мови для журналістів" (Лекції 2, 3, 4, 7. Харків, 1935), (разом з Дмитром Кислицею) "Граматика української мови" (Посібник для гімназії. Частина II. Синтакса, Мюнхен, 1947), "Головні правила українського правопису" (Новий Ульм, 1946). Хоч проф. Ю. Шевельов пізніше сам негативно висловлюється про підручники, видані в Харкові, а особливо про другу частину "Граматики" (див. Ю. Шерех, Принципи й етапи большевицької мовної політики на Україні, "Сучасна Україна", ч. 15 за 1952 р.), та згадуємо їх тут, бо саме навіть його співавторство свідчить, що він був уже тоді визнаним авторитетом у питаннях вивчення української мови.

Починаючи з 1950 р., коли проф. Ю. Шевельов перестав працювати в Українському Вільному Університеті в Мюнхені й переїхав до Люндського університету (Швеція), намічується в нього ще одна царина досліджень, що з часом стала провідною. Його увагу починають привертати й різні питання слов'янського мовознавства. Інтерес до слов'янського мовознавства посилюється в проф. Ю. Шевельова з часом його переїзду до Гарвардського (1952 р.), а пізніше до

Колумбійського (1954 р.) університетів. За період своєї наукової діяльності в цих трьох університетах він написав такі важливі праці, як:

1. "Probleme der Bildung des Zahlwortes als Redeteil in den slavischen Sprachen". (Серія: Lunds Universitets Arsskrift. N. F. Avd. 1. Bd 48. Nr. 2, Lund, 1952, 171 ст.) — ґрунтовне дослідження, що складається з двох відносно незалежних частин. У першій частині автор звертає увагу на таке цікаве явище в розвитку сучасної української літературної мови (що не знаходить паралель в інших слов'янських мовах), як тенденція замінювати числівники *два, три, чотири* при іменниках середнього роду формами *двоє, трос, четверо*. У другій частині розглядається вживання прикметників у формі називного й родового відмінків множини з числівниками *два, три, чотири*. В обох випадках вихідним пунктом дослідження була сучасна українська літературна мова.

2. "Participium Universale im Slavischen" ("Slavistica", 16, Verlag der Ukrainischen Freien Akademie der Wissenschaften, Winnipeg, 1953, 43 ст.), де подаються цінні міркування автора щодо причин занепаду дієприкметникової системи в слов'янських мовах.

3. "Problems in the Formation of Belorussian" (Supplement to "Word", Vol. 9, Monograph No. 2, New York, 1953, vi + 109 ст.), де на основі докладного розгляду окремих прикмет білоруської мови, головно її фонетичної системи, та історичних фактів автор спробував накреслити історичну схему формування білоруської мови.

4. "A Prehistory of Slavic: The Historical Phonology of Common Slavic" (Carl Winter Universitaetsverlag, Heidelberg, 1964, а також у Columbia University Press, New York, 1965, xx + 662 ст.) — найбільша лінгвістична праця автора. За висловом одного рецензента, ця праця містить у собі більше інформацій про слов'янське порівняльне мовознавство, ніж будь-яка інша книга досі друкована англійською мовою. В ній на основі багатого мовного матеріалу з сучасних слов'янських мов та старих пам'яток автор систематично й докладно розглядає фонологічний розвиток праслов'янської мови від її утворення як діалекту праїндоевропейської мови до її кінцевого розпаду на окремі історично засвідчені слов'янські мови. Автор звернув особливу увагу на хронологію головних звукових змін, широко використавши дані слов'янської етимології та ономастики. Значення цієї фундаментальної праці зумовлюється не тільки систематичним і докладним висвітленням фонологічного розвитку праслов'янської мови, важливістю використаного багатства мовного матеріалу, а й цінністю бібліографії, доданої до кожного з 35 розділів книги, та оригінальністю думок самого автора.

Крім згаданих великих праць, проф. Ю. Шевельов написав багато менших розвідок з різних питань слов'янського мовознавства. Серед них привертать увагу такі, як "Phonema errans" ("Lingua", II, 4, Haarlem, 1950, ст. 399-418), "The Problem of Ukrainian-Polish Linguistic Relations from the Tenth to the Fourteenth Century" ("Word",

VIII, 4, New York, 1952, ст. 329-349), "Zur Frage der Ukrainisch-Weissruthenischen Sprachgrenze" ("Orbis", II, 1, Louvain, 1953, ст. 40-48), "Ukrainisches vantaz 'Ladung, Frachtgut, Last' und das Problem der 'Argot-Suffixe'" ("Zeitschrift fuer slavische Philologie", XXIII, 1, Heidelberg, 1954, ст. 146-167), "On truncated Compounds in Slavic: Type Pol. ptakoryb, Rus. kosogor" ("For Roman Jakobson. Essays on the Occasion of His Sixtieth Birthday", Mouton & Co., The Hague, 1956, ст. 458-466), "The Structure of the Root in Modern Russian" ("The Slavic and East European Journal", XV, 2, Bloomington, 1957, ст. 106-124), "Trъt'-type Groups and the Problem of Moravian Components in Old Church Slavonic" ("The Slavic and East European Review", XXXV, 85, London, 1957, ст. 379-398), "A Latent Phoneme in Making: The Affricate z in Slavic" ("Miscelanea homenaje a Andre Martinet 'Estructuralismo e historia'", 1, Canarias, 1957, ст. 251-276, "Die kirchenslavischen Elemente in der russischen Literatursprache und die Rolle A. Sachmatovs bei ihrer Erforschung". (В книжці: A. Sachmatov — G. H. Shevelov, "Die kirchenslavischen Elemente in der modernen russischen Literatursprache", Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1960, ст. 43-106), "Die Wechselwirkung von zwei Akzentuierungstypen der Partizipien Praeteriti Passivi von Verben der 3. Klasse mit Infinitiv auf -at' in den slavischen Sprachen" (Paul Diels zum 80. Geburtstag, "Die Welt der Slaven", VII, 4, Wiesbaden, 1962, ст. 359-371), "Prothetic Consonants in Common Slavic. An Historical Approach" ("American Contributions to the Fifth International Congress of Slavists, Sofia, September, 1963, Vol. I: Linguistic Contributions", Mouton & Co. (Slavistic Printings and Reprintings, 46), The Hague, 1963, ст. 243-262), "Belorussian and Ukrainian" ("Current Trends in Linguistics", I, ed. T. A. Sebeok, The Hague, 1963, ст. 217-264), "e ɔ 'o ou 'o ɔ e dans les langues slaves de l'est?" ("Revue des etudes slaves", 40 (Melanges Andre Vaillant), Paris, 1964, ст. 183-190), "Weak jers in Serbo-Croatian and South Slavic: Developments in the Word Initial Syllable" ("Збірник за філологію и лінгвістику", VII, Матица српска, Нови Сад, 1964, ст. 23-43), "Dwie uwagi o slowianskim e" ("Studia z filologii polskiej i slowianskiej", 5, Warszawa, 1965, ст. 93-100), "On Endings with Nasal Consonants after Palatal and Palatalized Consonants. An Inquiry into the Allophonic Structure of Common Slavic" ("Die Welt der Slaven", X, 3-4 (Festgabe fuer Erwin Koschmieder), Wiesbaden, 1965, ст. 233-244), "Orzeczenia bezpodmiotowe odimieslowowe na -no, -to w jezyku polskim przed rokiem 1450" ("Slavia Orientalis", XVII, 3, Poznan, 1968, ст. 387-393) та ін.

Окрему групу славістичних праць проф. Ю. Шевельова становлять численні рецензії, опубліковані в різних американських і європейських наукових виданнях. Його рецензії відзначаються об'єктивністю і глибиною наукової аналізи.

Розглядаючи наукову діяльність проф. Ю. Шевельова з нагоди його шістдесятиріччя, не можна не сказати кілька слів і про його педагогічну діяльність та про його особисті риси.

Усі, хто мав і має щастя бути його студентом, захоплені його ерудицією, високою культурою і

ефективністю у викладанні. Його лекції завжди речеві, цікаві, змістовні, надзвичайно систематичні й оригінальні. Він так уміло викладає тяжкий і часом досить складний матеріал, що всі слухають його з захопленням.

У своєму ставленні до інших, а особливо до студентів і молодих дослідників-початківців, він завжди уважний, увічливий і готовий не тільки вислухати, а й допомогти. Тому то всі, хто його знає, а особливо ті, що мали нагоду співпрацювати з ним довше, зберігають глибоко в своїх серцях почуття любові, признання й поваги до проф. Ю. Шевельова, і з нагоди шістдесятиріччя щиро бажають дорогому Ювілятові міцного здоров'я, бадьорости й дальших успіхів у його науковій праці.

1894 — 75 років служби — **1969**
народові!

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

З РІЗДВОМ ТА НОВИМ РОКОМ

ВІТАЄМО

наших канадських членів і все українське громадянство та закликаємо тих, які ще не є членами нашої 88,000-ої громади, стати

**ЮВІЛЕЙНИМИ ЧЛЕНАМИ
УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДНОГО СОЮЗУ
в його 75-річчя,**

щоб придбати для себе й своїх рідних конечно життєве забезпечення та разом з найстаршою українською установою в світі розбудовувати наші національні та господарські здобутки.

Тільки у великій громаді можливі великі здобутки!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

Централа:
81 — 83 Grand Street
Jersey City, N. J. 07303
Tel.: HE 5-8740

Канад. канцелярія:
18 Leland Avenue
Toronto 18, Ontario
Tel.: 239-7564

УРИВКИ З РОМАНУ "МАРНА ПОМСТА"

(Розділ з роману "Марна помста")

П І Ж М У Р К И

Анна Никитишна Нарішкіна нетерпеливилась. Ось уже незабаром будуть кликати на вечерю, а того дурного Зубова ніде не видно! Не міг же він забути, коли вона сама сказала йому бути тут, під бальконом, не пізніше, як після виходу цариці! Вихід уже давно скінчився, цариця відпочиває, готуючись до цієї зустрічі, і, мабуть, також нетерпеливиться, бо не звикла чекати, а цього молодого дурня нема! Ніби не знає, скільки їй довелось попрацювати проти всіх інших, з яких кожен має свого кандидата на ласку Катерини. Вона таки довела до свого, добилася, що цариця звернула на нього увагу. І бачиш, яка дяка! Як комусь трапляється щастя без труду й мороки взяти владу над царицею і над усією Росією, то такий міг би трохи і поспішитися!

Та вже чулись скорі, тверді кроки і рипіння козлячих чобіт, і перед Анною Никитишною став Платон, молодий, стрункий і досить гарний з обличчя. Стривожено перебіг очима по обличчі Нарішкіної і поштиво схилився:

— Уклінно прошу пробачити... трохи спізнився... Командант палацового караулу спинив мене і...

— На такі побачення порядні і розумні каваліри за годину раніш прибігають, а не то, щоб їх ще чекати, — сухо прошепотіла Нарішкіна. — Хто тобі, молодий пане, важливіший: командант караулу чи матушка-государиня? А я тобі не чий же інший, а таки її наказ передала! Другого разу будь обережніший. Щастя твоє, що її хтось після виходу затримав, і вона тільки недавно у свою спочивальню пройшла...

— Граф Безбородько її затримав, — притьмом пояснив Зубов. — Він там папери все виймав та виймав, хоч матушка-государиня давно вже йому показували, що стомилися...

— А ти звідки й це знаєш? — здивувалась неприємно Нарішкіна. — Тебе ж у покої та до прийому не допускають... Чи ти ще через когось іншого, а не тільки через мене думаєш туди проскочити? Дивись, не помилися. Таких, як ти, тузіннями приводять. Не великого діла тут треба!

— Та що ви, що ви, милостива сударине, — залепетав переляканий Зубов. — Та хіба ж я поспів би, всупереч вам, моїй добродійці і опікунці, щось на свою руку робити?! Господь з вами! Ніколи! Ніколи!

— Ну, дивись, — зм'якла Нарішкіна. — Я тобі тепер вірно служу й допомогти хочу, щоб той кривий нікого з своїх більше вже не підсував. Досить ми від Мамонова натерпілись. Не дуже я того хахла Безбородька милую, але часом бувало мені його шкода, як той парубійко йому всі європейські справи переплутає...

— Ну, що торкається особи графа Безбородька, — сухо відрізав Зубов, — то дуже його жаліти нема чого. Він собі добра попризбирав і по-

честей добився більше, як усі інші разом. Думаю, що вже досить він попанував.

— Ну, це вже там видно буде, — примирливо шепнула Нарішкіна. — Не сваритися ж нам через цього хохлика. Нам аби свою справу добре зробити, а тоді вже ні він, ні кривий нічого не втнуть... А ось і матушка-государиня вийшла. Іди, іди, привітайся, а я тут почекаю.

Катерина вже скинула парадну важку робу й виходила в сад в самому шляфорі, тільки голова ще була зачісана і закутана у кісейний чепець.

— Матушка-государиня, — несміливо прошепотів Зубов, схилиючись над рукою, яку вона йому ласкаво простягнула, — дякую за честь...

— За яку? — невинно здивувались блакитні очі на свіжому ще обличчі Катерини. — Адже в цьому саду всім вільно проходжуватись.

— За честь, що допустили до своєї ручки, — шепотів Зубов. — Я до таких саетових ручок ще не мав щастя прикладатись... Та ще й до ручки моєї государині...

— Забудь, забудь, що я государиня! І я забуду... Хочу відпочити від обов'язків і справ... Я тепер тільки жінка... тільки жінка, — шепотіла пристрасно Катерина. — Хочу думати, що я знову молода, що я серед моїх ровесників... Хочу бігати, гратися, веселитися, як усі!

— Та ви і є молода, — шепотів Зубов, не випускаючи її руки. — Государиня молодша за всіх отих нарум'ячених фрейлін, що товпляться навколо...

Катерина одразу згадала Щербатову і задрість до неї знову вколала в серце. Одразу, м'яко, але рішуче, висмикнувши від нього свою руку, гукнула:

— Анно Никитишно, де ти там? Ховаєшся, чи що?

— Я тут, ваша величність, матушко-государине! — заспішила з кущів Нарішкіна. — Мені чепець за гілля зачепився...

— Так виплутуйся швидче, — вже сміялась Катерина, забуваючи про натяк на Мамонова і Щербатову, забуваючи про все, крім того, що ось, нарешті, є біля неї молодий чоловік, який хоче... Так, мабуть хотів би і поцілувати її, але не сміє!

— Ще такий молодий хлопчик, — розчулено думала Катерина, спираючись на руку Зубова, який ніжно нахилився над нею, щоб їй було зручніше, і йдучи до кущів, де Нарішкіна безпорадно намагалась розплутати гілля жасміну, на якому повис її чепець.

— Ха-ха-ха, — сміялась Катерина. — Ти зовсім, як цей... знаєш... біблійний герой, ну, як його звали?... Що образив батька і за це повис на гілці дерева... Як його звали? — звернулася вона до Зубова, але той тільки ніяково переступив ногами і соромливо прошепотів:

— Не пригадую, ваша величність... Читати про нього читав, але імени пригадати не можу.

— Зовсім молоденький і дурненький, — подумала Катерина. — Ах, придбати кохання такого молодого і не зіпсутого... і забути за зраду і обман!

Вона зідхнула, а вголос сказала:

— Та лиши свій чепець, Никитишно! Давайте робити щось, бігати чи співати...

Я тобі інший чепець подарую.

— У піжмурки гратись, — швиденько обізвалась Нарішкіна, залишаючи чепця. — Пане секунд-ротмістре, ставайте, жмуртеся, а ми з государинею сховаємось...

— Тільки не підглядати! — покивала пальчиком Катерина, — гратися чесно.

"Та вже з вами чесно пограєшся", — думав Зубов, спираючись на стовбур дерева і чесно заплющуючи очі. — "Казали мені, що цариця любить зі своїми парубійками у маленьку бавитись, але щоб аж у піжмурки... Ну, стривайте ж! Я вас знайду!"

Він рушив у гущу саду, придивляючись, чи не замиготять десь білі шляфори цариці, і, почувши шелестіння в кущах, кинувся туди і міцно охопив руками свою знахідку, як здобич.

— Тю, дурний, куди ти хапаєш! — сердито засичала на нього Нарішкіна. — Хіба ж не чуєш, що це я?

— Так у п'ятні ж не видно! —

— Не видно? — ще сердитіше сичала Никитишна, забуваючи від образи й за обережність. — Та ж їй скільки років? Незабаром шістдесят стукне! А я ж таки за неї молодша. Повинен це розуміти. Як розуму не вистачає, так бодай руки... І ти государиню так зухвало не бери. Вона це любить, але то потім, пізніше... Ти її зараз на сентимент бери, на закоханість і ніжність. Чув же, як вона зітхає за молодістю.

Зубов сердито випустив Нарішкіну і пішов далі доріжкою, коли почув ніжне і ніби мимовільне:

— Ах-х —

Він кинувся туди і, уважно придивляючись, схопив Катерину за стан і зашепотів:

— Піймав! Піймав якусь пташку!

— Ах-х, — мліла від пристрасти Катерина. — Піймав мене! Зухвалий мисливче, піймав ти мене!

Вона так оmlіло всім тілом повиснула на його руках, що Зубов вирішив не зважати на поради Никитишни, а міцно влився в царицині уста, притискаючи її всю до себе.

— Піймав і не випущу! — Шепотів він поміж поцілунками. — Не випущу, або й жити не буду! Тепер будеш моя...

— Ах-х-х! — знову простогнала Катерина. — Буду... Буду твоя, — о мій милий, мій молодий палкий коханцю! О, mon cher ami!...

"По-французькому вже заговорила" — реєструвала ознаки Нарішкіна, не виходячи зі своєї схованки і прислухаючись до того, що робилось поблизу. — Значить, бере. Здорово її бере! Той дурень Мамонов намучив її бідну, протримав на посту, от тепер вона одразу й розчулилась... Але не треба поспішати, вона любить посмакувати молоде кохання. Нехай трохи постережуться переді мною!

— А де ви? — гукнула вона вголос. — Агов! Я нічого не бачу. Так стало темно. Все ж не можна в піжмурки гратися. Ходімо краще в кімнати.

Катерина хвилину повагалась, тоді солодко зітхнула:

— Ах, твоя правда, Никитишно. Ходімо в кімнати... Я хоч роздивлюсь добре, який це мені кавалір трапився... такий зухвалий... — притиснула вона ніжно руку Зубова.

Спираючись на цю руку, вона помітно керувала ним, щоб він її невідомими ще йому ходами у її приватні апартаменти.

— Сьогодні ще Храповицький повинен до мене прийти. Хочу говорити з ним про мою оперу. Чи я тобі, пане секунд-ротмістре, давала читати мого "Олега"? — спитала вона Зубова, хоч добре знала, що не тільки не давала йому нічого читати, а тільки кілька днів як довідалась про його існування і подивилась на нього, як стояв струнко на караул перед входом у палац.

— Ні, не давали, государине, — зам'явся Зубов, і зараз же виправився. — Хоч я, в театрах буваючи, коли в Ермітажі для звичайної публіки представлення ставились, мав нагоду подивляти і захоплюватись вашою величності писаннями, — вже рубав він, як на рапорті в полку.

"А він, видно, підготувався", — з пошаною подумала Нарішкіна. — "Так і вліпив і про захоплення і про публіку. Знає, куди цілить".

— Це правда, — хитнула головою Катерина. На мої вистави не можемо всіх пускати. Але я подбаю, щоб відтепер ти там був.

— Для мене справжнє щастя бувати там, де я могу бачити вас, ваша величносте! — так само рубав Зубов, і Катерина вдоволено всміхнулась. Але, підходячи до своїх апартаментів, випустила його руку і в кімнати увійшла перша, а за нею, після Никитишни, смиренно увійшов і Зубов.

Він спочатку навіть боявся піднести очі, щоб не показати, яка переможна радість сяє в них. Нарешті, і він, може, виб'ється в люди... Та не в якісь там полковники чи генерали, а стане поблизу цариці, як її вірний амант, як її коханець, як фаворит, з яким муситимуть рахуватися всі ці горді своїми старими родами придворні людиці! "Тепер я їм покажу!" — думав він, вдивляючись у плутані взори перського килима, у якому його ноги потонули майже по халяви чобіт.

— Чи мене хто чекає? — спитала Катерина свого вірного слугу, льокая Захара Зотова, що разом з Маврою Перекусихиною знав усі її таємниці.

— Пани Храповицький і Саймонов. Кажуть, що матушка-государиня звеліла їм прийти ввечері.

— Так ти, друже мій, — звернулась Катерина до Зубова, — іди собі додому і нікуди не виходь. Прийдуть і скажуть, що тобі робити... Зрозумів? І нікому не кажи про це. Не хвались і зайвого не балакай. Зрозумів?

— Зрозумів, ваша величносте! Іду просто додому і буду чекати, що мені наворожить моя доля.

Він набрався відваги і стрельнув своїми очима

просто в очі Катерини, намагаючись зробити свій погляд пристрасним і палким.

"Чистий тобі баран", — подумав Зотов, але Катерина знову протяжно зідхнула і зворушено сказала, простягаючи Зубову руку для поцілунку.

— Іди, mon cher і не бійся за свою долю. Тепер уже я за неї подбаю. Захаре, проведи секунд-ротмістра.

"Ого, — думав Зотов, виводячи Зубова заплутаними коридорами приватних покоїв, щоб його ніхто не зустрів. — "Твердо говорить. Видно, їй цей парубійко припав до серця... І сама вся горить, на ликах такі рум'янці, яких я вже рік у неї не бачив. Здається, таки на цього хлопця упав її вибір".

— Я вас прошу, пане Зотов, ви там мене підтримайте, — зашепотів Зубов, коли вони опинились удвох у порожньому коридорі. — Я вам віддячу. Повірте, що віддячу. Тепер я нічого не можу, а якби мені Бог призвів у випадку потрапити, так я вас повіки-віків не забуду. Ви мене підтримайте, дуже вас прошу, пане Зотов.

— Та який я там пан, — смиренно відмахнувся від лести Зотов. — Я моїй государині вірний льокай і раб. І що там я можу підтримати? Правда, вона мене часом своїм довір'ям обдаровує і думками зі мною ділиться, так це тому, що государиня знає, що я про її добро дбаю. Вже стільки років при ній стою, у всіх різних случаях, то матушка і звірилась.

— Отож я й прошу. Якби там у государині який сумнів виник, чи хто з моїх ворогів щось проти мене сказав, чи якась інша нагода, то вже будь ласка, пане Зотов, ви мене підтримайте і за мною оступіться. Дуже вас прошу. А я вам завжди віддячу!

— Та чому й ні, — поблажливо згодився Зотов. — Ви чоловік молодий, здоровий, государиню свою любите. Я за вас завжди можу добре сказати...

Він вивів Зубова задніми дверима, через вузький прохід і показав, як вийти до парадних воріт.

— А там ви вже дорогу знаєте, — усміхнувся він, затискаючи золотого дублона, якого втиснув йому в руку Зубов. — Це ви даремно турбуєтесь. Ми такими дрібницями не цікавимося. Я тільки так візьму, щоб вас не образити, — сказав він, вклоняючись, і пішов назад до царинних покоїв.

— Провів? — кинулась до нього Катерина, що, як видно, чекала на нього. — Що він казав? Був дуже врадуваний? Чи, може, злякався? Чого ж ти мовчиш?

— Чекаю, доки ви, матушко, скінчите питати, — статечно відповів Зотов. — Провів, і молодий пан не зляканий, і не врадуваний, а дуже в собі непевний, у своєму, значить, щасті...

— Щось тобі дав?

— Та зволили золотого дати, я і взяв, щоб їх не образити...

— За що дав? Про що просив?

— Та, просили, щоб я, по моїй смиренній змозі, їх у ласці в государині підтримував, і щоб, ко-

ли вороги будуть нападати, так щоб, значить, їх обороняв, скільки там я можу їх оборонити...

— Які вороги? Хто? Називав імена?

— Ні, імен не називали, видно й самі їх не знають, ну а так, на всякий випадок всього остерігаються і своєму щастю не вірять.

— Сьогодні він повірить, — твердо сказала Катерина. — Приготуй усе на балконі, знаєш, як звичайно... І щоб жодна душа не знала, окрім Маври. Та й їй скажи мовчати, бо я знаю, що роблю... Зрозумів?

— Зрозумів, матушко-государине. Чом не зрозуміти, хіба ж це вперше? А ще ніколи від мене слова зайвого не вийшло.

— Так і далі роби, і будеш мати ще й від мене подяку.

— Мені вашої подяки, матушко, непотрібно. Бо що я таке? Твій раб і тобі служу, і як ти скажеш, так я і зроблю. І нічого мені не треба, тільки твого слова ласкавого та твого лиця спокійного! — Зотов так розчулився своєю промовою, що навіть схлипнув і витер невидиму сльозу рукавом.

Очі Катерині також наповнились сльозами і вона прошепотіла швидко:

— Здається, Захарушко, знайшла я свою долю... Довго я терпіла й мучилась, а таки Господь послав мені, здається, доброго молодика на потіху в моїй горі.

— Дай, Боже, дай, Боже! — хитав головою Зотов, а сам прикидав у голові, чи він раніш бачив коли царицю такою розгаряченою і схвилюваною. "Здається, ні, ніколи ще такого не було. Сказано, під старість людина стає, як дитина. Так оце й государиня на молодість кидається. А втім, яке моє діло?! Нехай собі! Моє діло постіль їм приготувати, та ще треба вирвати хвилинку, щоб панові Храповицькому про цю новину сказати.

Уголос він спитав:

— Чи ви, государине, до панів Храповицького і Саймонова вийдете, чи може їх відпустити?

— Та як звеліла їм сьогодні прийти, то вже вийду, хоч мені й не до них зараз. Я б хотіла бодай трохи відпочити. Знаєш, приведи їх сюди. Я їх на човнику лежачи прийму, буду їх слухати. та й відпочину трохи.

Вона лягла на вироблену у формі човника кнапу і покликала Перекусихину, щоб та накрила її ковдрою.

Перекусихина прийшла стривожена й трохи ображена.

— Це що ж мені, матушко, Захар сказав? Що ви наказували йому постельку на балконі готувати, а я про те й не знаю! Як же це так?!

— Чи мушу твого дозволу питатись? — хмурилась Катерина. — Здається, Мавро, забагато ти про себе думати почала!

— Хіба я про себе думаю? Я про вас турбуюся! Як же так, щоб ви собі когось нового вибрали і до себе наблизити зволите, а я його навіть не обдивилася!? Такого ще в нас не було. А раптом він хворий, або з якимись виразками, або й просто блохами покусаний? Чи ви можете такого

до себе наближувати, не боячись за своє царське здоров'ячко?! Уже дуже вас прошу, матушко-сударине, накажіть, щоб він там якось перед тим до мене заскочив, я його швиденько обдивлюсь і вас не затримаю.

— Ні, я його про це не попередила, і не хочу тепер соромити. Він і так всього боїться і до двору не звиклий. Нехай уже в другий раз я йому все розкажу і він до тебе прийде і все виконає. А який хлопчик, Маврушко, який хлопчик! Я такої свіжості давно вже не бачила. І нічого лукавого за душею. Так мені в очі дивиться! І бачу в них одну любов! Ах, Маврушко, Маврушко! Може мені Бог хоч під старість кохання пошле...

— Е, матушко, гріх вам нарікати, вас таки багато любило. Один Завадовський як кохав! Аж приємно було дивитись, як у нього очі до вас горять, і все лице ясніє! І знову ж князь! Як вас світліший любив! Та й граф Безбородько вам і досі відданий... Таки, матушко, любили вас люди! І не абиякі, а таки найкращі, що їх могла вам держава дати!

— Може бути, може бути, — кивала головою Катерина, не дуже вслухуючись у Маврині слова. — Але такого молодого, такого палкого я ще не мала! Повір мені, я ж їх усіх добре знала і можу розібрати, який хто був. Хочби вже швидче Храповицький з Саймоновим пішли, а ти зараз же поїдь до нього і проведи його на балкон... І не кажи йому нічого, не лякай. Я хочу його бачити спокійного і певного. Чуєш?!

— Чую, матушко, чую. Як скажете, так і зроблю, — сказала Мавра, виходячи.

"І коли це він її бачив, і так одразу до рук прибрав? — думала вона. — Це вже на щось велике виглядає. Щоб іще нового такого не було, як кривий! Той нам усім допік. А здається, що й цей не з дуже добрих. Сказано, як його голого взяти, так воно ніяк жадоби не вдовольнить! А втім, що мені? Без мене вони й так не обійдуться!"

А тимчасом Зотов, запрошуючи відвідувачів до приватних покоїв, спитав, ніби ненароком, Храповицького:

— Чи ви, пане секретарю, свою течку бачили? Там коло неї якийсь пакет лежить.

— Де? — кинувся Храповицький.

— А ось, ходімо, я вам покажу.

А коли вони ввійшли у маленький покоїк, де лежали папери приватних царициних секретарів, Зотов прошепотів:

— Таки видно, що це буде Зубов.

— Який Зубов? Платон?

— Караульної команди секунд-ротмістр. Велено все на балконі приготувати, під флорами... Де їх величність у гарячу погоду завжди забавлятьсь зволять.

— Сьогодні?

— Сьогодні. На четвертому квадранті. І так розговорілись, що ви їх краще довго не затримуйте. Просто, кажу вам, вогнем дихають. Їм тепер не до держави...

— Добре, дякую, — сказав Храповицький і, взявши течку, поспішив до Саймонова, який тер-

пляче чекав їх на тому самому місці, де вони його залишили.

— Ви звідси куди їдете? Додому? — спитав він Храповицького.

— Ні, я обіцяв графові Александрові Андрійовичу, що заїду до нього. Там у нього славетні грачі збираються, от і мені охота у віста заграйти... Люблю віст, розумна гра, і доброї вигадки вимагає...

— Ви з графом досить тої вигадки маєте, щоб усіх обіграти.

— Не всіх, не всіх, — похитав головою Храповицький. — Натура людська, знаєте, часом такі несподіванки, такі сюрпризери викидає, що ніхто й передбачити не може... А тому ми з графом Александром Андрійовичем часто в ремізі виходимо, і нашу гру такі грачі плутають, що ви ніколи й не подумали б. Людська натура, батеньку мій, це річ непоборна! От що!

Саймонов здивовано глянув на нього, намагаючись дібрати, про що він говорить, але вони підходили вже до царициних покоїв, і обидва, несвідомо, не думаючи, одразу змінили свої обличчя на захоплені, віддані і повні безмежного смирення.

В І С Т

— Затримались, дорогий пане; затримались! — зустрів Безбородько свого гостя. — Ми вже думали, що й не приїдете... Мабуть, матушка-судариня багато справ вам сьогодні надавала? — допитливо глянув він на Храповицького.

— Справ вона мені майже ніяких сьогодні, хвалити Бога, не доручала, бо була надто ажитирована і в почуттях піднесена.

— Он я-я-к! — протягнув значущо Безбородько. — Значить, вітри міняються і бурі бушують.

— Не бушують, а вже втихають, поскільки свого вони вже досягли і нині вночі, мабуть, і останнє заспокоєння настане, — тихо промовив Храповицький.

— Он я-я-як, — знову протягнув Безбородько. — Значить, звершилось? І таки Зубов?

— Вгадали і одне і друге, — сказав голосніше Храповицький, чуючи кроки інших гостей, що надходили з кімнати для карт. — Перед вами, графе, не можна нічого втаїти.

— Ще й як можна! — також голосно і весело підхопив Безбородько. — Якби ви знали, скільки разів мене ота жіноча стать обдурювала і які речі переді мною затаювала, ви б так не казали! Перед жінкою ніхто не встоїть і всякого вона обдурить і навколо пальця обведе! Такі вони всі — і найдурніші, і найрозумніші.

— Не кажіть, не кажіть, графе! — підхопив Морков, вітаючись із Храповицьким. — Ми то добре знаємо, що вам і серед жіноцтва везе!

— Чш-ш-ш, не кажіть цього вголос, бо тоді в картах щастя не буде, — засміявся Безбородько, — а я таки хочу сьогодні від вас реванш за минулий раз взяти. Дуже ви мене тоді злісно обчистили! Дуже!

— Десь треба і втрачати, — весело сказав Морков, уважно приглядаючись до обох своїх

співбесідників. — Не можна ж, щоб скрізь щастило. Он, я чув, що секунд-ротмістер Зубов так навмисно в карти друзям програє, аби йому в любові пощастило!

— А хто ж четвертий сьогодні? — спитав Храповицький.

— А мій сват чи зять, Данило Апостол, приїхав у якихось справах з Малої Росії, так треба цього провінціала трохи прочесати, щоб забагато грошей не носив! — сміявся Безбородько.

— А яким же способом ви — свати? — здивувався Морков. — Адже ти, графе, дітей не маєш.

— Дуже просто, — пояснив Безбородько. — Його дочка замужем за Василем Кочубеєм, а моя сестра вийшла за її сина. Так ми й породичалися.

— Ви там, у Малій Росії, всі між собою родичаєтесь, — зауважив Морков зневажливо. — А тоді вся рідня їде до тебе сюди, у Санкт-Петербург, і всім треба знайти місце... Скоро за малоросами нам і не протовпитись буде тут.

— Нічого, государинної казни вистачить і на нас, — сказав сухо Безбородько. — А чому б нам і не послужити їй? Хіба це заборонено чи що?

— Та, ні, я ж нічого... Я тільки тобі, графе, співчуваю, що так багато клопотів з своєю ріднею маєш.

— Слава Богу, сам не одружений, то можу хоч за чужих дітей подбати, — присилував себе посміхнутись Безбородько. — Ходімо вже, а то Апостол, мабуть, сердиться.

Але Апостол не сердився, а вигідно влігшися на широкий канапій спав, злегка посапуючи. Коли його збудили, він одразу ж опритомнів і спитав весело:

— О, вже всі тут? Позліталися яструби на бідне ягня! Хіба я один проти вас устою? Пропала моя голівонька!

Грали довго, зосереджено і майже мовчки. Морков придивлявся до господаря й думав:

"Він же, мабуть, уже знає про Зубова. Але й вигляду не показує! А не може ж не турбуватись, бо Мамонів йому досить допікав, а цей також може те саме почати. І почне, — думав він, роздаючи карти. І я йому в тому допоможу, бо вже мені набридло у других ролях ходити, час уже й мені нагору вилазити, хоч би й у віцеканцлери! А цей хохляка вже досить при владі був і нами всіма крутив, час йому вже на відпочинок! Нехай їде у свою Малу Росію, коли він її так любить".

Ніби відповідаючи на його думки, Безбородько сказав Храповицькому:

— А я оце так себе недобре почуваю і плунок не травить, і втома часто нападає, уже, мабуть, час мені кінчити, нарешті, мій дім у Москві і виїхати туди. Там життя тече спокійно, тихо, без несподіванок, там би я відпочив...

— Та чого ж у Москву? — втрутився Апостол. — Краще вже до нас, в Україну — там і повітря краще, і жити легше. Недаром цариця-матінка все наш клімат хвалила, як по Новоросії до Криму їздила! Такий клімат Бог не кожному народові посилає! Їдь до нас, графе! Тільки не

повірю, щоб государиня тебе відпустила, особливо тепер, коли війна з турками йде і треба всіх нас, щоб те лихо побороти.

— На турків у нас князь Потьомкин посланий, то вже перемогу будемо мати напевно, — відповів Безбородько. — До того ж он тепер маємо нового адмірала на Чорному морі.

— Якого? — зацікавився Апостол і навіть карти поклав на стіл.

— Американця собі запросили, Пола Жонеса, що на англійців так удало нападав.

— Американця? Тобто повстанського офіцера?

— Та він і в англійців уже офіцером був, у їхній флоті. А потім дали йому землю в Нових Провінціях, у Вірджинії, він собі жив спокійно, дочки американська революція не почалася. А тоді вже почав воювати за свою нову отчизну, за Америку. І дуже своїм колишнім компатріотам досолив!

— То ми такого собі наймаємо? Революціонера і повстанця? Та це ж однаково, якби ми до себе на службу запросили когось із запорожців, що втекли до..., що втекли за Дунай! — обурився Апостол. — Чого ж від такого можна чекати?

— Ну, бачиш, свате, він проти Англії, ну і ми тепер проти неї також, таким чином стає союзник. Я думаю, що діла в тій Америці такі, що нам їх краще й не чіпати, бо коли б їхні думки до нас дійшли, то недобре могло б і в нас початись...

— Особливо в Малій Росії, — знову ехидно вставив Морков. — Вона б також, мабуть, знову заявила, що хоче бути в торгівлі вільною і щоб мита їй платили, а вона щоб — ні.

— Мито митом, — спокійно сказав Безбородько, — а головне, вони відділяються хочуть, а цього в нас на Малій Росії не чути було, і тому я згоден з Апостолом, що нам американців краще не чіпати. Нехай собі там воюють, як хочуть, аби Англія трохи ослабла і не так на морях панувала, як тепер. Бо хватають наші кораблі як трофеї і слова слухати не хочуть. Ну, вся торгівля і припиняється. А це для наших фінансів недобре. Недаром же ми стільки років про збройний нейтралітет клопоталися і конвенції з Данією, Францією та іншими європейськими державами підписували. Навіть обидві Сицілії до нього пристали.

— Оця назва мені завжди була дивна: "Королівство обох Сицілій", — сказав Апостол. — Ніби їх дві було різних, а тепер поєдналися.

— І дві Сицілії, і Сардинія, і Неаполь, і, крім них усіх, ще й Римська Імперія — і все на руїнах старовинного Риму твориться, виникає і зникає, яко же цвіт зельний, — сказав Безбородько. — Одна Росія стоїть непохитно ось уже скільки віків! Відколи тільки Ніколай Михайлович Карамзін, хоч сам із татар походить, але хоче всю російську історію водно об'єднати, і так нам ясно показав, що ми є, були і будемо всі одно, не Україна, і не Білорусь, і не Московщина, а одна Російська імперія! А тому пропоную вже більше роббера не починати, а піти до столу і випити за здоров'я Ніколая Михайловича, що так добре нам нас самих роз'яснити хоче і на свої місця в

історії поставити.

Коли скінчилася вечерея, Храповицький, показуючи на ту саму течку, яку взяв у канцелярії, розмовляючи з Зотовим, сказав Безбородькові:

— А я вас, графе Олександрє Андрійовичу, трохи потурбую справами, щоб уже завтра вам тим не клопотатися.

— Добре, добре, прошу зачекати, я зараз, — сказав Безбородько, виходячи провжджати Моркова до дверей їдальні. — А ви, свате, ідіть у свою опочивальню і там лягайте та й спіть гарненько, бо ми, може, ще тут затримаємось з роботою.

Коли вони лишились удвох з Храповицьким, Безбородько спитав:

— Значить, таки Зубов?

— Зубов.

— Ну що ж! Хто тільки благочестивим народом російським не правив, — поправить і Зубов... Біда та, що ніхто про нього досі не чув і нічого про нього невідомо.

— Ну, та вам не довго буде, графе, невідомо, — усміхнувся Храповицький. — Будете незабаром знати, скільки в нього боргів і скільки вам заплатити з кабінетних грошей прийдеться.

— Та це то я буду знати, не сумніваюся, — сказав Безбородько. — Але цікаво мені, хто його з караульні викопав і государині-матушці представив.

— Нарішкіна там цю справу латала. Але, здається, государиня сама на нього увагу звернула, як він на караулі виструнчувався та її очима поїдав.

— І таке може бути, може бути, — задумано повторив Безбородько. — А тільки я думаю, що і за Нарішкіною і за Зубовим стоїть ще хтось, кому хочеться і мене, і світлішого від государині одсунути, а самим біля неї стати.

— Хто ж би то? — здивувався Храповицький. — Проти вас з світлішим ніхто піти не посміє!

— Проти мене вже сміли за Мамоновського царювання, а проти князя тепер почнуть. Ось згадаєш моє слово, мій пане.

— Ні, — рішуче заперечив Храповицький. — Забуваєш, графе, що вони церквою з князем зв'язані, і які б там парубійки під руку не підвертались, Потьомкин все таки буде вінчаний чоловік і батько її сина.

— Побачимо, побачимо, — сказав Безбородько. — От як завтра вам наказ вийде про винагороду парубійкові, то ви мені, прошу вас, скажіть. Тоді будемо знати, як високо його цінять.

Провівши і Храповицького, Безбородько пішов у спальню, де Апостол сидів і читав число журналу "Трутень" при світлі сальної свічки.

— Ет, охота тобі очі псувати, читаєш при свічці, — сказав Безбородько. — І що там вичитаєш? Тут у нас такі романи робляться у всіх перед очима, що ніякий Дідерот тобі не вигідає!

— Що, когось узяла вже?

— Узяла.

— На місце Мамонова?

— А так! Як же можна, щоб таке почесне місце довго вільним лишалось? — гірко сказав Безбородько. — Це ж не канцлер і не віце-канцлер!

Це жеребчик для любовної утіхи! З ним треба поспішати!

— Хто цей щасливчик?

— Зубов. Був собі такий дурень у караулі — Зубов, секунд-ротмістр. А тепер стане розумний Зубов і раз-два в генерали вискочить! Бачиш, як у Санкт-Петербурзі справи робляться.

— Та бачу, бодай не бачити! Ех, наробив нам Іван Степанович мороки — як не міг перемогти, то навіщо брався? А тепер мусимо отако перед усяким кацапським дурнем вклонятись та понижуватись! — сказав із серцем Апостол і одразу ж похопився: — А чи в тебе тут говорити можна? Бо я в себе тільки з жінкою в спочивальні вільно говорю, а то все оглядаюсь на всі боки.

— І добре робиш. Але в мене покищо говорити можна... — засміявся невесело Безбородько. — Я ж усіх шпигунів на обліку мати мушу, ну і того, котрий проти мене приставлений, також носом учую... Ні, тут говорити можна. Якби я ще й удома мовчати та хитрувати мусів, то я б давно здурів отут, у цьому новому Вавилоні!

— Це правда, що новий Вавилон! Від Петра як почалося це розпуство, так далі все гірше й гірше.

— А тільки ти про Мазепу дарма почав, бо що він нам хотів дати? Короля аж із Швеції! Де ж би то міг через усю Росію нам помагати! Не добре то було задумане, то й не вийшло. А до того ж, яка це була політика: то Кочубей на нього доносить, то він на Кочубея?! З такою політикою треба дивуватись, що Петро його ще раніше не знищив. Ні, нам тепер не про це думати треба, нам тепер треба думати, щоб нам наших ворогів позбутися — Польщі та Криму. Аж тоді вже зможемо про щось для себе думати. А так, міняти Росію на Польщу, чи Швецію — який сенс? Вони нам не підмога, тільки від нас братимуть.

— Та й ці не дуже то нам дають, — несміливо вставив Апостол. — У моїй Малоросійській Колегії так під стелю папери лежать — все скарги та нарікання на неправедні суди і відбирання маєтностей. Коли то їх всі розглянути? Оце приїхав просити, щоб збільшити мені штати, аби бодай трохи справи посунулися.

— Не вийде, — одрізав Безбородько. — На Малоросійську Колегію тепер ти нічого не впросиш, бо вже тепер нас бояться нема чого, — добре нас прикручено, то й не будуть з нами церемоніялів триматися: скоро і твою колегію, свате, мабуть закриють.

— Та як! Що ти?! — скрикнув Апостол. — Хіба можна?!

— А гетьманщину можна було скасувати? — криво усміхнувся Безбородько. — Адже скасувала... "в разсудженії пространства многотрудних діл Малоросії", — процитував він уривок маніфесту. — Бачиш, і тепер тобі скажуть, що справи твої "многотрудні", а як ти не справляєшся, так значить треба Колегію скасувати, а справи передати до відповідних департаментів. Ти краще сиди тихо й помовкуй, щоб і не згадувано за тебе! — порадив він.

— Чого вона нас не любить? — спитав Апо-

стол. — Кожного разу, як мені доводиться в неї щось для України просити, так чую, розумієш, як у неї всередині злість кипить. І за що? Нічого вона від нас поганого не бачила. Навпаки, ще й коханців добрих з-поміж нас мала.

— Як вона від нас нічого поганого не мала? — перепитав Безбородько. — А Розумовські?

— Що Розумовські?

— Скільки це вона висиділа з своїм Петром дурнуватим, чекаючи, чи не проголосить Лизавета Розумовського своїм офіційним чоловіком? А тоді були б спадкоємці — і не один!

— Ти про Тараканову думаєш? — прошепотів Апостол.

— Не Тараканову, а Дараганову, — поправив його суворо Безбородько. — Я до Розумовських не дуже то липну, але ж таки змінити прізвище, може, й царициної дочки на таку нашішку, а після того заманити її, ув'язнити, тортурами замушити і в Косому Канонірі утопити! І це цариця, яка все нам накази випикує, які ми мусимо бути вільні і не раболіпні, і чесні, і в судах праведні! — саркастично сміявся Безбородько, а Апостол із страхом дивився на нього. — Що дивишся? — питав з викликом Безбородько. — Думаєш, що я з глузду з'їхав, що такі речі перед тобою говорю? Може і з'їхав, тут важко розум зберегти. Але я тут добуду, доки свою справу зроблю, хочби тут при мені не одного, а сто Зубових до ліжка брали!

— Ти випив багато, — обережно сказав Апостол. — Випив, і тепер не знаєш, що говориш.

— Випити я випив добре, але я при своєму розумі, а тобі говорю тому, що тобі проти мене ніхто не повірить, хочби ти й побіг з донесенням на мене. А подруге, я тому тут у Санкт-Петербурзі силу маю, що я розумний і цариця мені вірить... Ні, в цьому місті одним розумом не утримаєшся. Я тому тут силу маю, що я про кожного тут таке знаю, що він боїться проти мене й писнути! А інакше, хочби я всі розуми мав, однаково тут вони мене з'їли б, бо вони нас ненавидять! — прохрипів він люто.

— Кого нас? — також пошепки спитав Апостол.

— Нас, усіх українців, чи малоросіян, чи як хочеш нас зови. Вони однаково нас ненавидіти будуть! Я ось і граф, і віце-канцлер, і Європою потроху трушу, як мені хочеться, а про мене тут кожна дурна фрейліна, що і підписатись не вмє, різні анекдоти складає. Бо я — хохол! Ось я для них що: хохол! А хіба хохол може розумним бути? Та де! Він хитрий, він підступний, він облезливий, але розуму в нього нема! Нема й не буде дозволено йому розуму мати! А тому й тобі кажу: сиди тихо! А я мушу ще перлюстровану пошту подивитись, може, там щось цікаве буде, то завтра тобі розкажу.

— Перлюстр... перлюстровану пошту? — пролепетав Апостол. — А хіба пошту нашу перлюструють? І ти її читаєш?

Він з жахом дивився на Безбородька, а той з усмішечкою кивав головою, ніби притакуючи, і приговорював:

— Так, друже мій, простодушний Апостоле! Так. І пошту перлюструють, і я її читаю. А тому й кажу тобі, що ти на мене доносити не побіжиш, і ми з тобою можемо вільно розмовляти, у чотири очі, звичайно... Та ти не бійся: те, що я прочитав, більше ніхто вже не побачив... Так що лягай і спи спокійно. А я почекаю, Та вона так без чоловіка насиділась, що тепер всяким буде задоволена! А цей же молодий, ну, і кажуть, з лица непоганий. Прибере він її до рук кріпко, я думаю... Але ж Бог не без милости, козак не без долі! Побачимо...

З цим він вийшов від Апостола і пішов на свою половину, але не читати пошту, як казав, а покликав свого вірного, ще з Стольного привезеного козака, а тепер вже й сивого козарлюгу Константина і звелів:

— Приведи його.

— Просто сюди?

— А звичайно! Чому ж?

— Дуже вже брудний він. Каже, що по всіх підворотнях ховався, ну, а ви, пане, знаєте, що тутешні люди у підворотнях роблять. Гидко до нього й підійти тепер.

— Ну, скажи йому обчиститись і приведи. Не буду ж я виходити до нього на кухню.

— Та його Самко і в кухню не пустив, — усміхнувся Константин. — Він у підсінцях під сходами чекає.

— Однаково, хай почиститься і приводь сюди.

Константин вийшов, а Безбородько нервово заходив по кімнаті.

"Отак, чекай: поки якийсь мерзотник от брудів очиститься, щоб знати, в який бік відтепер імперія повернеться", — думав він, сердито міряючи кімнату широкими кроками. — "Якщо вона справді вибрала собі Зубова, то погано буде тепер і мені і графові Семенові в Лондоні, і взагалі всім, хто вмє діла робити й головою думати. Тоді візьме верх така шушваль, яка тільки собі буде рвати великі шматки, а про державу їм байдуже! Тоді хоч кидай всю працю в лихий годині!"

...І наскільки розумніший був наш лад, з виборним гетьманом, за оці спадкоємства, бо насправді спадщини ніхто нікому не передає, а хто кого задушить, як Орлов Петра задушив для Катерини, той і панує... Тільки Орлов старався і на злочин пішов, а всю владу має кривий Потьомкин! Он для кого Орлови так старанно каштани з печі витягали!"

За деякий час двері знову безшумно відчинились і увійшов малий, свіжо вимитий і пригладжений чоловічок, переминаючи в руках повстанний, плаский капелюх, з якого також іще капала вода від вимивання.

— Добровечір, милостивіший пане, — сказав він, низенько вклоняючись.

— Добровечір, — хитнув головою Безбородько. — Що бачив?

— Так що приїхала двірцева каретка, і камер-юнтфера Перекусихина зволила вийти і в мешкання секунд-ротмістра увійти, а тоді вдвох дуже швидко вийшли й поїхали.

— І це все? — скривився Безбородько.
— Все, ваша графська світлість. Усе, — схилився той знову в поклони.
— Небагато. Міг би довідатись, куди вони поїхали.

— Так, що й довідуватись не треба, назад у Зимній палац поїхали.

— Звідки знаєш?

— Ідучи до вас, Ванятку Пильного зустрів, так він мені казав, що бачив, як каретка у двір в'їхала... З чорних воріт тільки, не з параду.

— Добре, добре, — хитнув головою Безбородько. — То вже не твого розуму діло, хто у палаці їздить. Ти знай своє, та ходи обережно, щоб знову у Тайну не потрапив!

— Звісно, що так, ваша графська світлосте, — залепетав той. — Звісно! То все не нашого розуму діло! Я це розумію, а тільки як Ванятка мені сказував...

— Іди, іди, — махнув рукою Безбородько. — Там тобі Константин дасть, що треба.

— Покірно дякую! Покірно дякую, — завклонявся знову той, відступаючи задом до дверей і зникаючи за ними.

За хвилину у кімнату знову увійшов Константин.

— Заплатив цьому? —

— Заплатив, і він уже й пішов. Ванятка там чекає.

— Не треба. Відпусти і нічого не плати. Скажи, що я не буду за те платити, що він усім стрічним на вулиці розказує! Зрозумів?

— Зрозумів. А як з Петром?

— Хіба і він уже вернувся?

— Вернувся. Вони майже всі разом прибігли. Тільки Петро у льокайській сидів, щоб ці його не бачили.

— Страшенно хитро, — муркнув Безбородько.
— Пришли Петра сюди.

Петро, вже переодягнутий у безбородівську ліврею, увійшовши в кімнату, вклонився і сказав:

— Нічого, пане, розібрати не можна. Бо ваш оцей, що в шляпі, за кареткою майже біжка біг. Дивно, як його ніхто не запримітив, а за ним, трохи оддалік, іще якийсь також підбігав, і обидва перед певним домом спинилися і по підворотнях ховалися і зараз же, як каретка від'їхала, кожний знову побіг: цей ваш — сюди, а я підбігав за другим, так той у французькому дворі зник.

— У французькому дворі? — здивувався Безбородько.

— Так... А опісля, як я почекав навпроти в підворотні таки довгенько, то звідти вийшов пан Комеровський, той, що з польським королем тоді до Канева приїздив...

— Ти його добре роздивився?

— Добре, хоч він борідку руками закривав, і комір на каптані високо підтягав. Але я добре бачив: то був він.

— Значить, вони також за нашими справами стежать, — пробурмотів Безбородько. — Добре. Іди відпочинь. Нагадувати, що мусиш мовчати, тобі, я думаю, не треба!

— Не треба, — усміхнувся Петро. — Я як побачу гвардійця, так одразу згадую.

Він вийшов, а граф знову заходив по кімнати.

"Значить, французи також за нашим державним ліжком стежать, — ворушились у нього гіркі думки. — У них там, звичайно, добре відомо, яку силу мають фаворити й фаворитки, і скільки на них грошей іде, та які вигідні справи через них можна робити. Але я думаю, що й там ще до такого не докотились, як у нас! — беруть парубійка, що ледве читати вміє і тільки ногу носком добре витягати вміє, і дадуть йому в руки усі справи, а ти, старий дурень Безбородько — терпи та кланяйся, та грай у його сопілку... І що ти осягнув за ці роки? Крим все ще самостійний, і Польща все ще існує! Тільки Україна твоєї нема. І вже й не буде! Навіщо мені ця метушня і суєта, і цей розпусний двір? Я й сам розпусний. І коли б моя матінка знала, як я тут живу, вона б мене посадила на хліб і воду і, може, це мені б допомогло! А так..."

Він спинився біля вікна і довго вдивлявся в біляву мряку, яка означала ніч у Санкт-Петербурзі. "Навіть ніч тут не така, як скрізь, ніби знає, що призначена на розпусту і має світити коханцям. Нудно мені! Боже мій, як мені нудно жити!"

Він ще постояв трохи, потім гукнув Константина:

— Давай мені звичайний одяг! — наказав він, не дивлячись йому в лице, бо знав, що там буде видно сум і осуд.

— Знову обшахрюють вас ті грачі! Таж знаєте, що вони пересмикують карти і дурять вас! А все таки ходите!

— Ет! Що ти розумієш? Нудно мені, нудно.

(Кінець)

ХОЧЕТЕ КУПИТИ АБО ПРОДАТИ

ГОТЕЛЬ,

ФАРМУ,

ДІМ,

ПІДПРИЄМСТВО,

то звертайтеся з повним довір'ям

до

УКРАЇНСЬКОЇ ФІРМИ

W. WALTER HRYNYK

REAL ESTATE BROCKER

726 QUEEN ST. W., TORONTO 3, ONTARIO

ТЕЛЕФОНИ:

Контора: 363-5316 і 363-5317

Мешкання: 364-3846

НАЗВИ "ВОЛИНЬ", "ВОЛИНЯНИ" ТА ДЕЩО ІНШЕ

У своїй книжці "Адигейські мови — ключ до таємниць нашого субстрату" (Нью Йорк, 1966 р.) я, етимологізуючи назви порога "Вільний" та "Вільнянка" (назва річки), уже натякнув був і на походження назви "Волинь". Зближення назв "Вільнянка" й "Волинь" тим можливіше, що є й назва річки "Волинь" (у водозборі середнього Дніпра). Справді, назва "Волинь" походить від того ж адигейського слова, що й назва "Вільнянка", — від назви — "вы". Але я тепер виявив, що немає потреби виводити ці назви за посередництвом слова "вауэл" (погонич волів), бо можна й прямо утворити форму з "-л": "вы" — "лы" (чоловік чи ознака чоловічої статі в тварин). Це було б утворення поширенням в адигейських мовах способом словоскладання (composita), але в цих мовах є й "чисті" наростки, що могли бути в цьому утворенні, такі, як от "-лы", "-лэ", "-Іэ", "-Іуэ", — прикметникові наростки, що могли спочатку надавати певного семантичного відтінку для кореня "вы". Але це, сказати б, резервні можливості, що могли давати твердий "л" у слові "віл", бо оте "лы" давало, либонь, м'який "лв" (як у "Вільнянка"). А втім, м'якість "л" могли давати й деякі із згаданих наростків, уточнення цього можливе на основі більшого знання адигейської фонетики, ніж я його маю¹). Будь-який із наявних у слові "лы" та в отих наростках голосний наприкінці слова міг перетворитись на слов'янські "ь" чи "ъ" і пізніше зникнути. Щодо кореневого "ы", то цей звук унаслідок поєднання слова "ы" з іншими складниками, як це властиве адигейській фонетичі, перетворилось на "а" (як ув отому "вауэл", утвореному з "вы", "уэ" — "той, хто б'є, поганяє" та "лы" — чоловік), яке в слов'янських мовах дало "о": "валы" — "воль". Про походження слова "віл" з адигейського слова "вы" (а це із звуконаслідування "вү!" як "бык" — із "бү!") свідчить, між іншим, і адигейський наросток у старослов'янському слові "волоухъ" (чит. "волух"), що має таке значення, як і оте "вауэл", тобто "воловик", "погонич волів": наросток "-оухъ" — це або адигейське — "хъу", що, як і "лы" означає "чоловік", із сполучним звуком "ы", що фонетично дало "у", або — "хъуэ", що означає "хто що робить". Так, як слово "волоухъ", утворилось, за допомогою цього наростка, і слова "пастух", "конюх", а також слова, що стали пізніше етнічними назвами "волах", "валах". Назва валашеного барана "валах" утворилась за допомогою іншого адигейського наростка — "-хуэ", що означає "рештки барана", тобто вичищений баран. Спочатку це міг бути вичищений віл, а потім це перенесено й на барана та, либонь, і на коня, як про це свідчить слово "валах" — "валашайник" чи "валашал" огирів. Адже навіть дерево з обрізаними гілками називають в українській мові "валашок", навіть "кавуни валашають" (див. у словнику Б. Грінченка).

Важливо далі відзначити, що тільки з позиції адигейської фонетики можна пояснити різні звукові рефлекси в корені "вы": "о" в слові "Волинь" (із "воль", збереженого в відкритому складі, — у сло-

ві "Вільнянка" "о" перейшло в закритому складі в "і"), "е" в словах "Велинь" (давній варіант слова "Волинь"), "Велес" (варіант слова "Волос"), "Велазче" (топонім), "у" в Птолемеєвім "Voulanes" (якщо це означає назву Волині) та в прізвисьці "Вуль", "а" в арабським "Валіана", "и" в чуваському "виліх" (віл, це може бути відгуком Сарматії, що охоплювала майже всю Східню Європу). Коріння цієї різноманітності — в якісно невиразному характері

¹) Про можливість твердого й м'якого "л" в таких утвореннях свідчить наявність в українській мові прізвиська "Шевель" (звідси й "Шевельов") з варіантом "Шевел" (було в нашому с. Миколаївці на Січеславщині), що походить з аналогічного адигейського утворення "шауэл", що означає "погонич коней".

Олекса ГАЙ-ГОЛОВКО

ДО ШЕВЕЛЬОВА

(Майже баллада)

Підтинали й душило каміння
Дні розпуклі на жорсткім путі.
Невпокорене наше сумління
Задихалося в тісноті.
Потім вогнища землю вишили.
Із туману примчали мости.
У розблискану ніч ми вийшли,
Як стояли, — в чужі світи.
Сліпли зорі й ридали вітри,
Простилаючи килими сліз.
І, як райдугу на палітрі,
Кожен серце і мозок ніс.
Потворніло землі обличчя,
Потворнів океан до дна.
Наші дні розтягались в сторіччя,
І до нас реготав Сатана.
Але обрії встали барвисті
І ласкавість із їх очей.
Ми, нарешті прибули до пристані,
До незнаних своїх людей.
І немов на понурій параді,
Де шикує людей наказ,
Приглядались вони нерадо
До небачено радісних нас.
"Та у вас ані людської ризи,
Лиш кістляві торби," гули.
"Так," рекли ми. "Серця і мізки
В цих торбах ми сюди привезли".
"То кінчайте між нами дорогу
Й починайте отут осідать:
Із сердець спечете гатдоги,
Мізки ж . . . може, собаки з'їдять".

3. 12. 1968

адигейського "ы" (це іраціональний звук середнього ряду низького положення, відповідника для якого в сучасних слов'янських мовах немає)²⁾.

Численні назви — топоніми й гідроніми, утворені від слова "віл", наявні в усіх слов'янських країнах (немає потреби тут їх наводити), можна пояснити тим, що воли й корови були не тільки важливим багатством у Сарматії, а й правили за одиницю мінової вартости, були вживані у функції грошей, а на Україні воли "черкаської породи" були відомі до нашого часу. Тим то навіть ті назви, що їх наводить Я. Рудницький у своїй праці "Назви "Галичина" й "Волинь" (Вінніпег, 1952 р.) і пояснює, що вони нібито утворені від "воля" "на визначення осель, звільнених від податків" — "Воля", "Волиця", "Волянка", "Волянщина", "Вілька", "Воляни", "Копичволя", "Суховоля" (стор. 27) у переважній своїй більшості походять від слова "віл" (вільні поселення звичайно називали в давнину "слободами"). Вийняток можуть бути тільки перше та друге останніх слів: для першого треба знати, коли й як ця назва з'явилась, може, його пізно названо, справді, як "воля" (але це сумнівне), друге — "Копичволя" може допомогти з'ясувати етимологію й першого: воно складається з трьох слів — "ко" ("ку"), що значить "середина", "пич" (наказовий спосіб від кабардинського "пичын" — відділяти) і "уэла", що мало б означати "приділ майна". Цього дісприкметника я не знайшов у приступних мені словниках, але в згаданому кабардинсько-російському словнику є слово "уэлий", що значить "володар" (від цього походить прізвище відомого українського військового діяча Валійського), в якому "-ий" наросток дійової особи. Отож разом "Копичволя" означає "виділена частина майна". Адигейський звук "л" — м'який (це, власне, середнє "л"), тим то "уэла" стали вимовляти як "воля". Морфологічна будова цієї назви, з наказовим способом "пич" — це звичайне явище в адигейських мовах, воно збереглося в українській мові в утвореннях типу "Убийвовк" тощо. Звідси ясно, що й окремо взяте "Воля" означає "приділ", може, навіть і саме слово "воля" (свобода) виникло на цьому ґрунті: комусь, може, синові дають змогу вільно жити на своєму господарстві. Перша частина в назві "Суховоля" походить від адигейського "сыхъэ", що його в кабардинсько-російському словнику перекладено як "цукрові зернятка" (напр., у кавуні, "у" в слові "Суховоля" походить із звука "ы" закономірно). На підставі тих даних, що я їх знайшов у словниках, я не можу визначити семантики цілості, але мені ясна друга частина її — оте "воля". Я знав прізвище українця з Чернігівщини, що називався "Сухобик", у якому перший складник, безперечно, такого походження, як і перший складник у слові "Суховоля". А що "володіти", як це я пояснив у іншому місці, походить від "вола" — "мати воли", то виходить, що й другі складники в цих "сумнівних" (вийняткових) назвах теж зводяться до "вола". Від "вола" походять згадувані ще в Міклошича "Волимир" і "Велимир", "Волиш" і "Велиш" (їх наводить Я. Рудницький на стор. 29 згаданої праці). У перших двох словах "воли" — означає вже "володіти", але вже "землею", бо "мир" — це осетинське "маер", що зна-

чить "земля", у других двох словах наросток — "ш" адигейський, і він означає те, що й наросток "хъу" у "волоухъ", тобто разом це "воловик". Такого походження й англійські "welsh" та "wales", оскільки і в англійській мові я знайшов багато адигейських слів та складників.

Коли дошукуватись кореня "вы", то його можна знайти в такому, здавалося б, незвичайнім утворенні, як українське прізвище "Варава" (воно є в українців на Кубані, таке прізвище мав і український письменник О. Кобець). Це прізвище — форма обставинного відмінка слова "вы": вы + "рауэ", а це означає "Волів" (син).

Як буде видно з дальшого, назва "Волинь" була спочатку прізвищем однієї людини, а її морфологічне оформлення — інфінітив, з семантикою "Той, хто володіє" чи "може володіти". Тверде "н" цієї назви засвідчене в топонімі "Волин" на Помор'ї, є воно й у інших топонімах та прізвищах цього типу, як от "Хогин" на Волині і на Хогинщині, "Кобрин", "Житин" тощо, що їх тверді "н" засвідчує. всупереч Я. Рудницькому, Ю. Перхорович у ст. "Назва "Волинь"³⁾. Чоловічий рід у назві "Волинь", як про це свідчить польська мова, був, мабуть, первісний, і тільки пізніше, внаслідок забуття етимології цього слова, в українській мові, за аналогією з іменниками на "-нь" ("тінь" тощо), в ній з'явився жіночий рід.

Але звідки взялася форма на "-нь" в назві "Волинь"? На мою думку, це форма присвійного прикметника типу "Ярославль" (город), "Перемишль" (город), "Боянь", "князь", що пізніше вийшла з ужитку. Але вона ясно засвідчена на території колишньої Сарматії в топонімах ("Тмурокань", "Астрахань", "Сизрань", "Познань"), у гідронімах (р. Волинь, р. Горинь, р. Кубань тощо), у прізвищах ("Горинь" поряд з "Горин" — з адигейського "гъэрын", що значить "бути полоненим"). Отож і "Волинь" — це був спочатку "Волинь" (город), "Волинів город". І, справді, таке місто згадується в літописі під 1018 роком, а від нього пішла й назва Волинської землі. (Назви річок "Волинь", "Горинь", "Кубань" могли утворитись із словосполучень "Волинь" ("дунай", оскільки "дунай" означало водозбір взагалі), "Горинь" (дунай), тобто це були річки, над якими жили господарі з прізвищами "Волин", "Горин", як р. Харків — від прізвища "Харко", тільки це з іншим наростком присвійности: "-ів" (з "-ов").

Про те, що назва "Волинь" була спочатку прізвищем володаря, свідчать її, цієї назви, форми, записані в арабських джерелах (у Масуді): "Валінбаба", "Влінбаба", "Валінана", "Валіана", "Валяна" ("Вальмана", "Валіама" — це, на мою думку, перекручені форми із "-нана"). Складник "баба" в перших двох формах означає "батько", а тим самим, очевидно, й "отаман", "володар". В "Encyclopedia of Islam", Лондон, 1960 р., сказано, що в арабській мові слово "баба", поставлене після ймення, означає "пошану до старого чоловіка". Згадаймо "Алі-баба і сорок розбійників". Традиція з таким титу-

²⁾ Див. "Кабардинско-русский словарь", Москва, 1957 р., стор. 493.

³⁾ Зб. "Літопис Волині", ч. 1, 1953 р. Нью Йорк.

луванням владущих осіб зберігалась у Криму аж до часу Кримського ханства, і кримські хани титулували себе цим титулом, наприклад, "баба Гірей". Коли порівняти назву "Валінбаба" з назвою "Валіана", то зразу стає ясно, що це рівнобіжні назви, тільки "нана" — це адигейське слово, що колись означало "батько", як це й досі збереглося в західньоукраїнських говорах у формах "неньо", "нянько", а в лужичан батько також зветься "пап". Але, як відомо, слово "няня", "ненька" в українській мові означають ще й матір, а в сучасній кабардинській мові "нанэ" — це "бабуся", стара жінка, як також і слово "баба" в слов'янських мовах означає "стара жінка". До цього поплутання семантики й слів можна приєднати ще й другий складник назв "Валіана", "Валяна", складник "-ана", що відповідає кабардинському "анэ", що значить "мати". (У цих формах "ана" приєднаний безпосередньо до "волі"). Отже, не виключене, що до отієї аналогії, що дала жіночий рід у слові "Волинь" приєдналась ще семантика жіночої статі. А може історія назви "Волинь" сягає ще часів матриархату, коли володаркою міста й землі була "баба" — мати. Це тим більш можливе, що "анэ", що збереглося й досі в адигейських мовах як на-

росток абстрактности, згодом почало означати збірність людей, рід, звідки й походить форма "волиняни" (старе "волиняне"), а також "галичани", "кияни", "слов'яни", "земляни", "миряни", "алани" тощо. Семантика цієї форми цілком збігається з семантикою форми "-мати" в назвах "сармати", "савромати", як про це свідчить сучасне кабардинське "бжэма́тэ", що значить "бджоляний рій у сапетці"⁴). Звідси походить і розуміння бджолоїної "мати", що її, до речі, довго вважали за "бджолиного батька" (звідси теж могло походити оте поплутання батька й матері в назвах). Він "ма́тэ", либонь, походить і індоєвропейське слово "мати", "mater" тощо.

Наприкінці слід сказати, що назву "Волинь" я вивів від адигейського "вы", не знаючи зовсім думки Egli, висловленої в його "Nomina geographica" про походження цієї назви від індо-європейського слова "віл". Тільки після того, як ця моя етимологія була готова, я випадково натрапив на згадку про це в Фасмеровім словникові. Ще пізніше я довідався із згадуваної статті Ю. Перхоровича, що ще в 1809 р. Русов теж виводив цю назву від слова "віл", але в дусі єдино можливої тоді "народної етимології": мовляв, це походить від вислову "воли гони", де "гон" слід вимовляти "помалоросійському" як "гін". У даному разі він узяв латинське "h" в написанні "Volhyn" за реальний звук "г", тимчасом як це тільки графічна передача твердості "л" перед "и".

І останнє: російська назва музичного струменту "кози" — "волинка" походить від того, що міх робили, очевидно, з волової шкіри, може, з телячої, тимчасом як ув інших випадках з козячої. Отже, з назвою "Волинь" це слово має тільки спільний корінь. Наявність цього струменту в Шотландії зв'язана з етнічними зв'язками її людности з Скитією-Сарматією, як це я з'ясував в іншому місці.

⁴) "Кабардинско-русский словарь", Москва, 1957.

Борис ОЛІЙНИК

ЯК УПАВ ЖЕ ВІН...

Як упав же він на білий,
На останній сніг весни,
Налетіли гуси та й сіли
В узголів'ї, мов сні.

А із сну виходить мати
На кленові на мости...
"Гуси, гуси-гусенята,
Візьміть мене на крилята,
Візьміть мене..." і затих.

Стрепенулись гуси злякано
Та й на гук вожака,
Загорівся світ маками
Під грудьми у вояка.

Гей, полинули ж далеко
Ув останній тихий сон,
Де вимощують лелеки
Гнізда колесом.

Вийшла мати в синій вечір,
А з тривожної імлі
Впали гуси їй на плечі
І заплакали.

Похитнулась збитим колосом
Без ридань і без молитв,
Тільки сивим квітом коси
Материні зацвіли.

Тільки десь за верболозом,
На калиновім мосту,
Пропекли дівочі сльози
Біло-білуо фату.

Увага! Увага!

ТОРОНТО й ГАМІЛЬТОН

• Безплатно чистимо печі (форнеси) •
Даємо безплатну цілорічну обслу́гу печей
нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

TORONTO — 2174 Dundas St. West

Тел.: вдень і вночі — 537-2169

DNIPRO FUEL OIL LTD.

HAMILTON — 905 Barton St. East

Тел.: вдень і вночі — 549-9634

НАД ОЗЕРОМ. БАВАРІЯ

(Скорочено)

Поет писав, що наша доба жорстока, як вовчиця. Це, звичайно, тільки красива фраза. Відгомін романтичної пози. Вовчиця жорстока фізіологічно: коли вона голодна або не витратила надміру життєвої енергії. Що спільного має з цим жорстокість наших днів? Звичайно, в системі радянських і німецьких концентраційних таборів можна знайти садистів, персонально жорстоких людей. Але хіба від них багато залежить? Система не змінилася б, якби їх заступити особисто порядними і навіть добрими людьми. Бо це система — функційна система. Оселедець потрапляє в бочки з розсолем, у різальні машини, у блискучі консервні бляшанки. При чому тут жорстокість? І чия: рибалок, робітників, машин? Це система, де все має функцію і виконує її. Гуманний рибалка чи робітник не відрізняються принципово від садистичних. Шлях оселедця визначений так само, як шлях рибалки, робітника і різачка в машині. Це не біологія, не почуття, не пристрасть, не характер, а система функцій, і тільки вона диктує.

Говорити про вовчу жорстокість доби означає бути в полоні фраз минулих часів. Так званого "доброго старого часу". Це означає — не бачити або не хотіти бачити. Але людям взагалі властиво недоговорювати. А. Моруа з захватом передає систему поглядів Джона Бернгема — американського соціолога. Бернгем говорить про "революцію директорів" як суть нашого часу. Бернгем бачить, що світ індивідуальностей, світ індивідуальної ініціативи кінчився. Бернгем бачить, що дві країни здійснили вже цю революцію: Америка і Росія. Одна — методом демократичною і тиском економічним, друга — методом терористичною і політичним тиском, але в суті ту саму революцію. Бернгем у директорах підприємств убачає нову еліту обох країн. Однак Бернгем не договорує. Він не бачить або не показує (якщо Моруа правильно переказує його думки), що директори — теж тільки функціонери, теж автомати, теж раби. Сучасне рабство відрізняється від рабства передаліційної доби тим, що це рабство загальне: не тільки раби — раби, а й рабовласники — раби. Суть функційної системи та, що всі її коліщата й частини залежать від усіх інших. У машині нема вільного і керівного коліщата. Кожне має надрядний механізм, але хіба він вільний у своєму русі?

Мій друг-хвильовист (його нема зі мною на острові), той самий, що писав про себе: "Так, я хвильовист, неохвильовист, ультрахвильовист, суперхвильовист, визнаю це і пишаюся цим", любить наводити фразу з Хвильового, що звучить (приблизно) так: "Проблема тільки в тому, хто запанує: всесвітній мільярдер чи всесвітній чиновник". Запанував всесвітній урядовець, але, милий Боже, яке гірке це панування, який він сам найгірший у світі раб, тим гірший, що ніколи не

підє під жадними прапорами жадного Спартак. Та й проти кого вів би тепер повстанців ново-явлений Спартак? Нема проти кого. Проти мутри? Так, єдине, що лишається, — це повернути ту мутру, на якій тримається всесвіт. Рухом збожеволілого над конваєром Чарлі Чапліна. Це, здається, скоро вже можна буде зробити.

А поки не можна розкрутити мутру, на якій тримається світ, можна розкласти багаття в хаті і пропалити підлогу. Всесвіт ще не зрушений, але хата вже стоїть отвором на всі чотири сторони світу. "І світ відчинено, як двері!" (відчинений — за монографією про речення на —но, —то). Вірніше — відчинено без дверей. Вікна позавішані наткнутими на цвяхи американськими жовтозеленими ватяними ковдрами (бож після мене потоп!). Ковдри надуваються від збуїлих вітрів, що дико гудуть над островом. І це теж *signum temporis*. М. Коцюбинський в оповіданні "На острові" пише, як надував вітер, безпардонний морський заводіяка, білі занавіси — і йому, письменникові, здавалося, що вся кімната, весь готель, увесь острів — великий пароплав, який пливе голубінню моря. Коцюбинський писав це десь на початку 10-их років нашого сторіччя, Чапленко повторив образ в описі будинку відпочинку в Галичині вже в роки війни. Повторив почасти тому, що його "збагачений реалізм" взагалі повторення, а почасти і логічно, бо хіба будинок відпочинку в Галичині 1943 року не був спробою створити ілюзію, що ще існує світ 10-их років нашого сторіччя.

...Але на нашому острові вікна наглухо закриті американськими ватяними ковдрами, продіравленими й настромленими на цвяхи, вбиті в дерев'яні стіни. І коли вітер надимає їх, вони рвуться далі, вони тріщать, вата збивається в груддя, скуйовджується, матерія дереться напинаючися, а вітер ускакує в середину хати, як несамовитий, у щілини між вікном і масною, заплямленою, потом напоєною, брудною ковдрою. Вже не акуратний пароплав на лазуровій поверхні, а брудні уламки, недопалки й недоламки серед збуреної стихії. А вітер — він не залежить від бюра погоди.

І тут мій друг-хвильовист каже:

— Я дивуюся, я не розумію, як ви приймаєте таку добу. Ви і ваш друг-неоклясик — ви описуєте її, характеризуєте, клясифікуєте, — але ви нічого їй не протиставляєте. Хай я хвильовист, хай я романтик, — але я хочу протистояти їй, я не можу помиритися з нею.

І тоді я питаю:

— Що? Що ви протиставляєте їй? Що ви можете протиставити їй?

Він відповідає:

— Ми думаємо над цим. Є резерви Азії. Є молоді народи. Хвильовий писав про азіатський

ренесанс. Вони не знають автоматизації життя. Їх існування ще не отруїла функційність. Українці можуть бути першими серед них. Ми думаємо над цим.

Друже мій! Є в фізиці закон злучених посудин. Якщо з'єднати дві посудини, наповнені до різного рівня рідиною, встановлюється один спільний рівень — залежно від розміру поверхні кожної посудини, але завжди десь посередині між двома попередніми рівнями. Є в сучасному світі закон злучених систем. Якщо існує в стосунках дві системи, — вони вирівнюються — і то завжди на рівні гіршої. Загально відомо, що СРСР і Німеччина в роки 1933-1945 перейняли одне в одного найпідліші риси системи свого супротивника. Якщо вірити в резерви Азії, то треба пам'ятати, що вони незаймані тільки доти, доки не вийшли з ізоляції і не вступили в бій з представниками системи функційності. (Це теоретично, бо справді вони вже вступили в бій і вже дуже, дуже багато перейняли від системи функційності). Вступивши в бій, вони вже хоч би в силу логіки боротьби почнуть переймати систему ворога.

Так розлучені супротивники в турі боротьби або боксу переймають найгірше один від одного. Підставити ніжку, недозволенним способом поцілити у вразливе місце, кусатися, щипатися, виривати волосся — спочатку до цього вдається заюшений і спітнілий з напруги й переляку слабший. Але коли цим він здобуває перевагу, то недавній кандидат у переможці вдається до таких самих способів. Щоб запобігти брутальному знелюдненню, потрібна якась вища сила. Статут. Закон. Право. Провидіння. Її втілення в спортивній боротьбі — суддя, людина, що метається між змаганнями, щоб кожної потрібної секунди втрутитися й розняти: свистком, словами, а то й кулаками. Чи можна створити втілення високої сили в боротьбі систем?

...Всяке масове виховання готує функційну людину. Лесю Українку виховували індивідуально. Шевченко тікав від своїх учителів. Як би високо не стояло масове виховання, воно спрямоване, не призначене на те, щоб виплекувати Лесю Українку і Шевченка. Це не докір. "Пласт" заслуговує на всілякий підтрим. Не можна перецінити його ролі й заслуг. Але не можна й забути того, що в ньому є елементи масового виховання.

Зроблено спробу сполучити виховання функційної людини з національною романтикою. Над островом щоранку урочисто підносять жостоблакітний прапор. Це символ. Виростають ті резерви національного визволення, які мій друг-хвильовист ладен уважати за передові колони азійського ренесансу. Але неможливо здійснюється закон сполучених системи. У боротьбі з системою функційності національна романтика змушена переймати засади функційності. Вирівнювання відбувається на нижчому рівні. Чи можлива синтеза?

Шатра пластунів мають свої назви кожне. Вони звуться: Тайфун, Карвендель, Париж, Пациків, Мева. Тайфун і Мева — данина тради-

ційній романтиці й пригодництву. Карвендель — баварський льокальний кольборит (Над озером, Баварія). Але поруч Париж і Пациків — столиця світу і галицька діра — що це: знак високої синтези — чи символ безодні суперечності між несполучним? Так, це тема моєї розмови з моїм другом-хвильовистом. Як подолати функційність доби? Чи принесуть визволення собі й людству молоді народи? Український народ?

Увечорі пластуни співають пластових пісень. Пластуни заслуговували б на кращі пісні. Це до речі справа наших поетів. У піснях говориться, що пластуни — діти природи і ясного сонця, брати вільного вітру. Що вони — України цвіт і краса. Це має бути романтика природи й національна романтика. Це добре. Але чи цього досить? Щоб умерти за Україну, — досить. Але щоб перемогти? Самі пластуни поруч Пацикова ставлять Париж. У піснях ще панує Пациків. Це пісні ХІХ сторіччя. Вони не озброюють перед добою функційності. Вони замовчують її. Як про це сказати в пісні, — це проблема. Над нею теж треба думати. І розв'язати.

А самі мелодії — монотонні або понурі. З такими мелодіями трудно перемогти. *Carmen — omen*. У 1943 р. в Києві я вперше почув німецьке радіо для тубільного населення обсадженого райхскомісаріату Україне. З ранку до ночі одноманітно-сумовито нявчало радіо: *Es geht alles vorueber, es geht alles vorbei*. Я згадав радянське "Москва моя, страна моя" — огидне, антимистецьке, але влізливе, підмиваюче, маршове, бадьористе. Мотив, що проти волі оформляв ритм биття серця і крок ноги. І я тоді сказав собі: Німеччина програє, Росія виграє. Зухвало безцеремонний марш функційної доби зчавив оптимістичне словами (*nach December kommt Mai*), але безнадійно особисте звучанням підвигання безголового німецького радіоспівака. Російська революція 1917 року створила свої марсельези, марсельези функційної доби. Маяковський писав: "Бейте в площади бунтов топот, више гордых голов гряда. Мы разливом второго потопа перемоем миров города". Українська революція 1917 року умиленно вітала золотий гомін над Києвом, дзвони Лаври і Софії. Там був розгін і рух, тут статика і зосередженість. Там розмах, тут — етичний зміст. Системи вирівнюються на рівні гіршої. Другий потоп почав перемивати "миров города" саме від Києва. Тепер він перемиває Софію, Београд, Будапешт і Прагу. Над Києвом не чути золотого гомону, а дзвони Лаври і Софії давно перетоплені на катюші й Т34.

Carmen — omen. І в пісні, як скрізь, та сама проблема: ритміку функційної доби поєднати з національними джерелами. Наші пісні здебільшого індивідуалістично-журливі (Поки море перелечу, крилонька-а зітру) або жартівливі — ой, гол — родинно або шинково. Хори співають ці жанри, переплітаючи їх для контрасту і різноманітності — і на тому кінець. Ще трошки романтичної балади. Але розгін революції 1648 року створив "Гей, не дивуйте, добрії люди, що на Україні повстало", — пісню, якої наші хори зви-

чайно не співають, — а може саме від неї може початися наша нова пісня. І пластова пісня теж, Бо вона ще не почалась.

Картагена нашої провінційности мусить бути зруйнована. Або ми знайдемо свій ритм у нашу функційну добу, або нас не стане. "Ніхто не прийде на могилку к міне" — співали одеські вуркагани, і їхня пісня стала модною в усьому СРСР "от Москви до самих до окраин".

Бо вона висловила те, що далеко гірше висловлювали Сосюра і Єсенін. Лебедину пісню індивіда в марші функційної доби. Босяцтво, блатняцтво, батярство, уркацтво — чи як там його ще назвати, стало останнім притулком індивіда. Осередком романтики. Центром людяности. Азилом людських почувань. Захистом кожного "я" в його неповторності. Застаріла вже романтика природи. Майже вичерпана вже романтика подорожей і пригод. Мертва лежить історія. Свою власну романтику творить збунтована одиниця на міському дні. В асфальтових казанах і продовбаних афішних колонах. Між биками мостів і в скриньках під вагонами поїздів далекого сполучення.

Честертон написав апологію кримінального роману. В тріюмфах детектива він уздрів здійснення туги за справедливістю на землі, в цьому недосконалому житті містюка і міщанина. Це підхід місіонера і поліція. Успіхи детектива цікаві. Але життя люмпена — принадне. Кримінальний світ не одного надить як мрія. Там і тільки там людина ніби вільна. Мрія здебільшого недосяжна, бо треба розпрощатися з налаштаністю й вісьмами впорядкованого життя. Спуститися на дно обивателів страшно. Але свобода — чи не тільки там? А детектив — детектив цікавий тільки як розгадка кросворда. Ідеалізація детектива — це вже спроба функційної системи на свій копил перевернути інтерес до кримінального світу.

...Є у злодіїв і спекулянтів наших днів героїзм у здійсненні їх високої гуманістичної мети. В ті трагічні дні, коли німці, окупувавши міста України, сплюндровані й спустошені міста, заборонили довіз харчів з села, — хіба не продиралися героїчні спекулянти повз застави, поміж патрулів, ризикуючи набутком і шкурою? Коли населенню Львова, наче на глум, дано місячні харчові картки, на які можна було вижити найбільше тиждень, — хіба не врятували спекулянти мешканців Львова від голодової смерті, героїчно долаючи всілякі перешкоди: систему вагонів *pur fuer Deutsche*, розпорядження про пляцкарти, труси в поїздах, проваджені брутальними польськими поліцейськими і агентами? А що вони думали про власний зиск, дбали про свій інтерес, — чи це щонебудь міняє? Хто ж винен, що в наш час ролю Дон Кіхота мусів перебрати на себе Санчо-Панса. Згадаймо ще раз Чарлі Чапліна, що відкручував гудзики мутровим ключем. Йому належить честь знайти сучасного Дон Кіхота в сучасному Санчо-Пансі. Але те саме зробив Яр. Гашек у своєму Швейкові. Що наш Народній Малахій — тільки Дон Кіхот і зовсім ще не Санчо-Панса — це ознака того, що ми все таки

ще в Пацикові, а не в Парижі.

...Мій друг-неоклясик бідкається:

— Усі мої бажання здійснюються. Але це тільки тому, що я бажаю тільки того, що вже починає здійснюватися. Я не вмю бажанням визначати майбутнє. Я визначаю бажанням минуле. Я констатую.

Мій друг-неоклясик уміє констатувати, і за це заслуговує на максимальну пошану. В нашому суспільстві звичайно не вмюють думати, не вмюють констатувати, живуть категоріями Пацикова. Але найбільше бракує нам уміння визначати майбутнє бажанням. Воліємо вірити в безглузді пророкування ворожок і стигматичок у буквальному й поширеному значенні. У поширеному вони зветься дипломати, магістри, журналісти, публіцисти. Констатація — перший крок. Другий — прогноза.

Без них — смерть. Нам потрібне бюро нашої погоди. Погода не визначається одним чинником: чи червоно сідає сонце за озером? Чи випала роса на по-степовому прижовкле острівне зело? Чи високо літають вечірні ластівки? З якого боку вітер жене непогамовані хвилі? Погоду визначає система факторів. Бюро погоди встановлює їх. І часто осмішує себе.

Нам потрібне наше бюро суспільної погоди, і таке, щоб воно себе не осмішувало. У громадському житті, в культурному, в літературі і в доморобних промислах, у переселенні до інших країн і в репертуарі бандуристів.

Зорі над озером виступають сузір'ями. Наш вік — вік організованости. Вік злагоди і координації. Це означає — вік функційности. Тож пам'ятаймо:

*Єсть свій в сузір'ях миру сатана,
Єсть зло у злагоді і згоді.*

Злагода і згода поглинає. Своє, власне своє, незлаперечно власне своє місце можна знайти тільки в межах злагоди і згоди (Вищий закон!) і водночас всупереч їй. Зумівши ввімкнутися в злагоду і згоду і водночас протиставитись їй. Зрозумівши її, прийнявши її як даність і водночас заперечивши її своїм незалежним існуванням.

Зорі і сузір'я не відбиваються в баварському озері. Для цього вони надто кволі, як і вся німецька хирлява природа. Українські зорі яскраві, а українські моря і стави глибокі. Чому ж люди хирлявої природи мають споглядати, як виблискують українські ясні зорі з українських тихих вод? Бо вони визначили своє місце в добі функційности? Бо наші бюро погоди смішні і старомодні? Що ж, поки в нас нема кращих пластових пісень, заспіваємо:

*Браття, пора нам станути в ряд,
Стяг пластовий підіймуги!*

Пора, пора, остання вже, нагальна пора! Тепер або ніколи.

А втім може це тільки обов'язкова оптимістична кінцівка? І говорить вона теж словами Пацикова?

Баварія, Серпень, 1947.

(Скорочено із книжки "Думки проти течії", 1948 р.).

ДРУГА ПЕРСОНА

(З галерії політичних портретів)

Коли син прикажчика Славко приїздив на вакації до рідного села Кукарки й виходив на вулицю погуляти з ровесниками й ровесницями, з нього завжди, хоч і беззлобно, глузували:

— Славку, а чому в тебе така довга шинеля? Ти б її трохи урізав...

— Чи скоро вже ти будеш чиновником, Славку? Тоді заступишся й за нас, сірих селяків...

— Дивись же, Славку, не одружуйся з міською дівчиною, а тільки з своєю, бо міська тебе битиме...

Дівчата загонисто реготали. Правду сказавши, жодна з них не зідхала за Славком, бо був він, на диво, негарний. З великою рахітичною головою, якимсь квадратним обличчям і квадратним носом, ще й короткозорий. Окуляри аніскільки не прикрашали його, навпаки, ще більше осмішували. Хтось дав Славкові ущипливе про-

звисько: квадрат в окулярах... І не знали й не передбачали молоді ровесники, що прийде пора, коли до незграбного Славка рукою не дістанеш...

Тим часом життя простувало своїм шляхом. Славкові здібності в так званому "реальному училищі" не стояли на висоті й однокурсники позаочі називали свого колегу "Славко — мідний лоб".

Він і сам бачив, що з науки хліба не їстиме, а тому вхопився за політику, став "професійним революціонером". Практично розуму йому не бракувало. Він був здібним конспіратором і здібним пропагандистом, викручувався аж до 1915 року, поки не заслали його в Сибір. Проте, в тодішньому Сибіру не було так страшно, і Славко за півроку втік.

Жартівники говорили:

— Дивний усе ж таки фах. Є професійні повії, професійні кишенькові злодії, професійні музики. Це зрозуміло. А що таке професійний революціонер?

Однак, Славко добре знав сенс тої неозначеної професії. Незадоволена царатом, Росія бурлива,

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.50.
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.50.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.25.
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.25

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.50,
в Англії — 11 шіл. в Австралії — \$1.40.

4. Петро Волиняк

ЛАНІ

Читанка для 4-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.40

5. Петро Волиняк

ЗАПОРІЖЖЯ

Читанка для 5-ої класи

у цій книжці багато історичних оповідань
Ціна: у Канаді і США — \$1.80,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.60.

6. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — \$2.00,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — \$1.80.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія)

Видання п'яте

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — \$1.70,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — \$1.60.

8. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(синтакса)

Друге видання.

Ціна: у Канаді і США — \$1.70,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — \$1.60.

9. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання.

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо.

Ціна: у Канаді і США — \$2.00,
в Англії — 18 шіл., в Австралії — \$1.80.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

як кип'яча вода, десятки тисяч ідеалістів "ходили в народ", пробуджували в ньому політичну свідомість, закликали до скінення кайданів...

Серед тих ідеалістів були навіть і великі багатії. Російський архимільйонер Сава Морозов, українські цукрові магнати Харитоненко й Терещенко тихцем давали гроші професійним революціонерам, мовляв, на боротьбу за людські права, не думаючи, що цим підрізають галузку, на якій сидять, що "настане час розплати" не лише для царя й царських достойників, а й для прекраснодушних жертводавців...

Та не будемо окрадати історію, усе це занотовано в грубих її томах. Наше завдання скромне: змалювати одну з чільних персон "великої жовтневої" пожовтневого часу.

— Хто то? — запитав Ленін, почувши на петроградському мітингу оратора, що вимовляв слова, наче забивав цвяхи в дерево. — Добре говорить, покличте!

Ленін був скупий на усмішки, але квадратове обличчя розвеселило і його.

— Як ваше прізвисьце, товаришу?

— Скрябін, Володимире Іллічу...

— О, та я ж із вами мав листування, коли ви були секретарем "Правди", тільки не доводилось вас раніше бачити. І знаєте, що? Я б назвав вас не Скрябіним, що скребе, а Молотовим. Ви ж говорите так, наче б'єте молотом...

— Хай буде, товаришу Леніне, хай буде, як ви кажете.

Колишній Славко, а тепер уже Вячеслав Михайлович завжди крутився перед очима вождя революції, усі його розпорядження й просьби виконував точно й швидко, і Ленін не раз ставив іншим за приклад розторопного свого співробітника.

Трапилася з Вячеславом Михайловичем одна історія... Він закохався в партійну товаришку, Поліну Семенівну Жемчужину й збирався з нею одружитись. Про це доповіли Ленінові:

— Володимире Іллічу, Молотов жениться...

— Ну й хай собі жениться. А що?

— Та ж вона з купецького роду, її брат директор банку в Америці, дуже багатий. До того ж, вона жидівка...

Ленін посміхнувся.

— А Троцький хто? А Свердлов? А Зінов'єв? А Урицький? А Володарський? А Каменєв?

Освідомлювач знітився й замовк.

— Хай жениться, — вирішив Ленін. — Це його особиста справа.

Партійна кар'єра Молотова посувалася семимильовими кроками. Від політкомісара в червоній армії до секретаря ЦК КП(б) України, а пізніше й до секретаря ЦК ВКП(б), розуміється, не генерального.

Але не будемо забігати наперед. Коли поховали Леніна, Молотов нагострив вуха: під чие ж крило тепер примоститься? Дружина радила орієнтуватись на Троцького, він же "наш", та Вячеслав Михайлович був не такий дурний політик. У Кремлі визрівала нова персона — рішуча, безоглядно жорстока, яка надзвичайно цінила підлабузництво, і Молотов зігнувся в три погібелі

й лизнув пантофлю папи... Це принесло йому другу після персони посаду в СРСР: голови Ради Народних Комісарів.

Чи снилося синові прикажчика, що він фактично очолить колись адміністративний престіл червоної імперії?

Невдовзі завітали до Вячеслава Михайловича земляки з бідної Кукарки. Четверо чи п'ятеро підтоптаних дядьків приїхали в Москву шукати на когось якоїсь "управи", себто закону, укліно просили доповісти Вячеславу Михайловичу про земляків, що знали його молодим парубком... І вельможний земляк розпорядився: видати всім прибулим гроші на зворотню дорогу, а прийняти делегацію він не може ніяк, бо дуже зайнятий державними справами...

В період "великої чистки" перша персона запитувала думку другої персони: покарати, чи помилувати? Порада була завжди одна: ворогів не милують, а нищать.

У страшний для України 1932 рік друга персона, за особистим наказом персони першої, приїздила розвідати, як же воно там є... І звіт був такий: усе в порядку, народ задоволений, труднощі поступово будуть зліквідовані...

Розуміється, ми аж ніяк не віримо, що від правдивого звіту щось би змінилось, бож два чоботи — пара, але...

Нарешті, десь по війні, прийшла черга й на персону другу. За якесь необережне слово схопили дружину, Поліну Семенівну, запроторили в тюрму. Дочка Світлана благала батька:

— Вирятуй маму. Ти ж можеш. Він тебе послухає...

Ні. Вячеслав Михайлович — безкомпромісовий більшовик, він добре затамив настанову Леніна: "Ніякої пощади ворогові, будь то батько, чоловік, або брат."

Поліна Семенівна вийшла на волю вже після смерти Його й, кажуть, не дуже шанувала свого вельможного чоловіка.

Згодом і вельможному дали копняка, незважаючи на чотири ордени Леніна.

Сік трансіт глорія!

ЦУКЕРКИ НА СВЯТО!

Маємо великий вибір цукерків по дуже доступній ціні:

ШОКОЛЯДОВІ,

КАРАМЕЛІ

ТА ІНШИХ ГАТУНКІВ.

Зайдіть і подивіться в наших двох крамницях:

UKRAINSKA KNYHA
1162 Dundas Street West
Toronto, Ontario

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor Street West
Toronto, Ontario

Д-р Михайло МІЩЕНКО

ОСТАННІ ДНІ ЄВГЕНА НЕРОНОВИЧА

(Історична довідка)

1918 року, 25-го березня, при відступі більшовицьких муравйовських банд з Києва, на відтинку військового фронту, що проходив через Великі Сорочинці на Полтавщині, частини Богданівського полку, Запорізької дивізії, захопили в полон Народнього Секретаря військових справ 1-го харківського радянського уряду Євгена Нероновича. Він був підданий військово-польовому судові, як військовий злочинець, військово зобов'язаний, колишній член Української Центральної Ради та Української Соціал-Демократичної Партії, що став на службу Москві, очоливши московські окупантські війська, і тому він був засуджений на смертну кару і розстріляний на місці злочину на фронті.

Ця справа і досі притягає увагу саме тому, що в той час великої української революційної поблажливості і розхристаності, при відсутності активно діючих судових чинників, багато не тільки одвертих ворогів українського відродження, але і власних руйників української державности залишалися непокараними.

У такій атмосфері безвідповідальності й досі перебувають ще деякі його партійні симпатички, що намагаються всіма способами виправдати вчинки Нероновича і засудити законний вирок військово-польового суду.

Справа ця, здається, не заслуговувала б уваги, якби не та обставина, що Є. Неронович був визначною політичною фігурою, був спричинником самостійницького руху серед петербурзького студентства, належав до Української Соціал-Демократичної Партії і входив у склад Української Центральної Ради. Тому в українській пресі з самого початку і до останнього часу в неточному, а то і в неправдивому світлі подаються прикриті ставини його останніх днів життя і праці. Це і стало приводом до написання цієї статті одним з безпосередніх учасників і свідків його захоплення й покарання.

І. Мазепа, активний діяч українського уряду часів Центральної Ради, в публікації "В огні і бурі революції" зупиняється на епізоді зустрічі з Є. Нероновичем на 2-му Всеукраїнському З'їзді Рад у Катеринославі 1918-го року, саме в той час, коли окупантські московські війська Муравйова та Антонова, очолювані Є. Нероновичем панічно втікали з України під тиском українських та німецьких сил. І. Мазепа зазначає, що "перед революцією 1917-го року Євген Неронович був завзятим самостійником. В перших днях революції він, студент Петербурзького електротехнічного інституту, був узятий до війська, вступив у петербурзьку організацію У.С.Д.П. і був потім вибраний до Центральної Ради". До цього можна ще додати, що цей "самостійник", військовик, брав участь в Генеральному Комітеті Центральної Ради, заперечував потребу української армії, перевернувся в московського федераліста, голосував проти 4-го Універсалу, вишов із складу Центральної Ради та У.С.П.Д. і очолив наступ московських окупантських сил. Далі

НОВІ ДНІ, грудень, 1968

І. Мазепа зазначає, що виступаючи на З'їзді Рад, "Неронович намалював жахливу картину відступу більшовицьких військ з-під Києва, назвавши їх майже бандами, порівняно з добре озброєними та боездатними німецькими відділами. Враження було таке, що промовець переживав якусь внутрішню кризу і не почував себе добре в компанії Антонович". Та це враження було, звичайно, суб'єктивним, як це буде видно далі, бо Є. Неронович був потрясений саме тим, що банди Муравйова не могли втриматись у Києві і закріпити московську окупацію. Далі в приватній зустрічі І. Мазепи з Є. Нероновичем з'ясувалось, що "вже з перших слів Є. Нероновича було видно, що він розчарувався в своїх нових "товаришах". Він називав більшовиків безоглядними централістами й ворогами всього українського... він признався, що рішив пірвати з більшовиками й покищо виїхати за кордон. На дальших засіданнях з'їзду Є. Неронович вже не бачили. Та не минуло й двох тижнів, як ми довідались, що він був заарештований і, не зважаючи на домагання з Києва, без суду розстріляний одним з українських військових відділів під командою Олександра Шаповала в Сорочинцях на Полтавщині, куди він по дорозі за кордон заїхав до своєї жінки. Так трагічно загинув небуденний український революційний діяч, який в дальшій українській боротьбі напевно відіграв би ще не малу роль".

Та справа стояла не так. Він не сказав правди І. Мазепі. Не за кордон поїхав Є. Неронович, а на фронт, де більшовицька армія поспішно відступала з-під Києва. Та й куди він міг виїхати в той час, коли весь світ перебував ще в стані війни, коли кордони всіх держав були закриті, коли Ленін, як казали тоді, був привезений в запломбованому вагоні. Та й кому на заході був потрібний обмозковлений український більшовик, що втікав від кари власного народу? Та й чим він міг прислужитися своєму народові, коли навіть В. Винниченко, який значно пізніше й за певних можливостей покинув Директорію і виїхав за кордон, не зробив погоди, а ті, що відійшли від Центральної Ради і стали на службу Москві, усі були винищені, хоч як вони не намагались прислужуватись окупантові. Окупант їм не вірив і вважав потенційними зрадниками.

В останній публікації професора Якова Зозулі "Велика Українська Революція" (1967) повторена інша версія загибелі Є. Нероновича в такій формі: "У Великих Сорочинцях на Полтавщині українська військова частина арештувала колишнього члена Центральної Ради Є. Нероновича, про якого думала, що він належить до більшовицького "Народнього Секретаріату" (пан професор Зозуля й досі ще в те не вірить — М. М.), і з наказу командира тої частини розстріляли його без суду. Там жили родичі його дружини, до яких він приїхав з Катеринослава, мавши надію перейти фронт на бік Центральної Ради". Це вже зовсім фантастична версія з тенденцією виправдати радянського комісара. Бо коли б він перейшов фронт і прийшов до нас, мусів би взяти рушницю і йти з нами. Проте цього не сталося, а справа стояла так. Є. Неронович з більшовицькими військовими ешелонами від-

ходив на схід, а Запорізька дивізія обхідними шляхами йшла поруч, вибиваючи ворога з лісів та селищ. Так Богданівський відділ під командою полковника О. Шаповала увечері 25-го березня наблизився до Великих Сорочинців. Автор цього допису, що був старшиною одного з підрозділів Богданівського відділу, надіслав стежу до В. Сорочинців, яка повідомила про відсутність більшовицьких військ, а також про те, що до В. Сорочинців прибув Народній Секретар військових справ Є. Неронович. Був відданий наказ про його арешт і його привели в штаб підрозділу, що розмістився в учительській семінарії. Автор цього допису зробив йому перший допит.

Є. Неронович був високий на зріст, атлетичного складу, значної фізичної сили людина у віці біля 30 років. На питання звідки він прибув і чого, Є. Неронович відповів, що встав з військового більшовицького потягу, який відходить на схід і заскочив на короткий час попрощатись з своєю дружиною Ольгою Павлович, дочкою місцевого священика і вчителькою цього села. Вона була вагітною і не могла їхати з ним. Є. Неронович тримав себе на допиті незалежно і аrogантно, ухилився від відповідей, вдавався з демагогічними закликами до присутніх на допиті козаків, вимагав відпустити його і йти за ним боротись проти Центральної Ради. Він твердив, що Центральна Рада запродала інтереси робітників і селян двох братніх народів — українського та московського, проголосила незалежність України і провадить боротьбу проти соціальної революції, здійснюваної більшовиками, і в своїй боротьбі запросила собі на допомогу німців. Далі він признав, що не погоджувачись з проголошенням самостійності української держави, він вийшов із складу Центральної Ради і приєднався до радянського уряду в Харкові, який і призначив його на пост Народнього Секретаря військових справ. На питання чи вважає він себе причетним до вбивства муравйовськими бандами більше двох тисяч української інтелігенції в Києві, він відповів, що про це йому нічого не відомо. Це була неправда, бо тоді вже було відомо, що він перебував у Києві і звідти, за наказом Леніна, виїхав у складі радянської делегації від 1-го радянського уряду на мирові переговори з союзниками центральних держав до Берестя. Завданням його було не допустити делегатів Центральної Ради як представників Української Незалежної Держави до переговорів із союзниками. Та німці зрозуміли негідну роль московських прислужників, затримали делегацію в Пскові і не допустили до переговорів. Тільки через 49 років у Києві з'явилася публікація, звичайно, московською мовою, бо іншої мови окупант не вживає для опису своїх завоювань України, під назвою: "Гражданская война на Украине" (1967 р.), у якій зроблено детальний огляд ролі Є. Нероновича в т. зв. совєтській мировій делегації до Брестя. Один з колишніх членів Центральної Ради в недавньому листі до автора цієї довідки повідомив, що під час муравйовського терору він залишився в Києві на нелегальному становищі і мав випадкову зустріч з Нероновичем, який намовляв його пристати до більшовицьких погромників. Усе це свідчить про те, що Є. Неро-

нович був активним учасником фізичного винищення українського населення в Києві, чи то пасивним спостерігачем муравйовської розправи.

Нарешті на питання, чи вважає він себе винним у зраді українському народові, який бореться за незалежність своєї держави і не хоче бачити на своїй землі московських наїзників, Неронович відповів, що він бореться за спільні інтереси працюючих двох братніх народів і прихід московського війська розглядає як братню допомогу українському пролетаріатові. Автор цієї довідки не пригадує інших питань, поставлених заарештованому, але й ці його відповіді на питання, які так глибоко хвилювали українське військо, єдиного захисника української землі, показували на непоправно створене обличчя московського прислужника.

Арештований був приміщений в одній з кляс семінарії під вартою двох козаків. Він не спав цілу ніч, був збуджений, ходив по кімнаті і настирливо умовляв і переконував козаків відпустити його. Він то погрожував їм всякими бідами, то благав їх утекти з ним. Серед ночі вартові попросили підсилення варти, бо арештант ставав агресивнішим, а був він великої сили і можна було чекати нападу. Варта була підсилена.

Рано вранці частини вирушали до наступу. Зв'язку з Києвом не було ніякого. Тримати арештованого не було де. Це був фронт. Адміністративний апарат не був налагоджений. Сповістити Центральну Раду не було змоги та й не було для чого, бо арештант уже не належав ні до яких українських організацій. Його розглядали, як військового злочинця, що перейшов до ворога і на чолі ворожого війська вів боротьбу з українським народом. Тому на підставі загальноїснуючих військових законів був заряджений військово-польовий суд у складі старшин Богданівського відділу, який і засудив Є. Нероновича до смертної кари. Автор цієї довідки не був членом військового суду і не знає як тримав себе під час судового розгляду підсудний. Про це міг би посвідчити ще живий полковник О. Шаповал, але мабуть Є. Неронович не засудив своїх вчинків і під час судового розгляду, що й було причиною суворого вироку. Є. Неронович був розстріляний за В. Сорочинцями на віддалі одного кілометра від села в східньому напрямку.

Досягнувши сходу, Богданівський відділ розгорнувся в полк і розмістився для охорони східніх кордонів. Полковник О. Шаповал був призначений губернiальним комендантом Харківщини, а автор цих рядків, як сотник однієї з сотень, був залишений для охорони міста Харкова і розгорнув сотню в курінь. Незабаром до Харкова прибула і слідча комісія Центральної Ради в справі засуду Є. Нероновича. Деякі члени Центральної Ради, більшовицькі симпатиків Є. Нероновича, піднесли протест проти засуду і вимагали розслідування. Та, ознайомившись з матеріалами слідства і військового засуду, комісія очевидно задовольнилась вислідом і більше це питання не стояло в Центральній Раді.

У спогадах О. Лотоцького "Сторінки минулого", який добре знав Є. Нероновича ще з його петербурзької діяльності, а також і з його праці в Центральній Раді, вказує: "Понад цілим морем студентської молоді, що встає в моїй уяві виразно

стоїть блискуча, повна енергії й нестримного устремління, та разом фатально трагічна постає Євгена Нероновича. Се він був головним двигуном студентського руху, невичерпним джерелом ініціативи та громадської енергії. Але вже в студентські роки крилися в ньому ознаки тої гангрени духової, яка щодалі провадила до розкладу і особисте його духове уособлення, і те діло, яке він створював та після провадив до руйнації. Нестриманий задержуючими центрами ні в поступованні своєму, ні в своїх стремліннях, він найменше був забезпечений од цілком несподіваних, деструктивних кроків, а той вплив, що розпромінював він од своєї видатної психіки, надто посилював наслідки його деструктивного чину. За студентських часів ті риси його натури виявлялися ще не так яскраво. Але за революції дали вони себе знати в повній мірі. Його виступи громадські та зокрема в Центральній Раді були причиною поважних заворушень політичних. Врешті і зовсім потягло його до табору ворожого, що так пасував йому своїми „далекосяглими гаслами. Коли піймано його в момент, як пробирався з більшовицького боку до українських частин — з метою, як були підстави думати, розкладової агітації, — був розстріляний на місці”.

Це найсуттєвіша і найоб'єктивніша характеристика особистості Нероновича. Це характеристика паталогічної особистості, бурхливо активного й небезпечного психопата, незрівноваженого в своїх вчинках, з яскраво виявленими деструктивними антисоціальними та антидержавницькими тенденціями. Так загинув один з визначних провідників українського національного руху, що був двигуном в організації й вихованні самостійницьких сил в Петербурзі, палав і горів ведучи за собою цілу генерацію майбутніх провідних діячів українських визвольних змагань, а потім безтямно зійшов на манівці брехливих московських гасел і впав як зрадник у військовій боротьбі з своїм народом. Він залишив по собі великий жаль і гнів, що пропала талановита українська людина, яка не могла угамувати своїх розхристаних почувань і зійшла з шляху правди, якій він віддав так багато сил і завзяття. І не один він тоді зійшов на манівці. І всі вони загинули, але, на жаль, не з рук українського правосуддя, а з рук присуду московського окупанта, якому вони відслужили свою службу і були непотрібним тягарем на шляху його завойовницьких завдань.

Проминуло 24 роки і під час 2-ої світової війни, в 1942 році, автор цих рядків мав випадкову зустріч з дружиною Є. Нероновича. Молода і вродлива колись вчителька з В. Сорочинець виглядала сивсю, згорбленою і старою жінкою. Вона прийшла до психіатричної клініки, де лікувалась її психічно хвора донька, що народилась після трагічної смерті її чоловіка. Ця пані скаржилась на самотність і на те, що у неї не було ані друзів, ані родичів. Вона просила поради, що їй робити й де подітись. Харків був у фронтівій зоні, позбавлений постачання і зв'язку з зовнішнім світом. Люди вмирили з голоду. Пані О. Неронович не відважувалась звернутись до українських громадських організацій за допомогою, розуміючи, що ім'я Є. Нероно-

вича було пам'ятне громадянству. Вона розповіла, що після смерті Є. Нероновича вона діставала пенсію до часу, коли розпочались репресії проти діячів колишніх українських партій і були винищені рештки укапістів, боротьбістів, незалежних тощо. Вона була позбавлена пенсії, як дружина колишнього члена Центральної Ради і викинута з квартири на вулицю. Тяжко бідуючи, вона дожила до 2-ої світової війни у великій самотності, а тепер у ще більшій біді не знає, що їй робити далі. Пані О. Неронович дістала допомогу, її дочку підлікували і було дано пораду негайно пішки вийти з Харкова до В. Сорочинець, де селяни, звичайно, пам'ятають її батьків та й її, як учительку, і допоможуть обом. Пані О. Неронович погодилась, що це залишається єдиний вихід з її тяжкої ситуації і, підбадьорена порадою, негайно вирушила в дорогу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зозуля Яків. "Велика Українська Революція", стор. 61, Укр. Вільна Академія Наук, 1967.
2. Лотоцький Олександр. "Сторінки Минулого", част. II, стор. 132, Варшава, 1933.
3. Мазепа Ісаак. "Україна в огні і бурі революції". Част. I, стор. 48-49. Вид. "Прометей", 1950.
4. Гражданская война на Украине", том I, стор. 16, 20-22. Київ, 1967.

Ліна КОСТЕНКО

РОЗКИДАНІ ДРУЗИ ПО СВІТУ...

Розкидані друзі по світу,
як зорі по ясному небу.
Неждані листи і привіти
промінням

доходять до тебе.

І вже не заломишся в горі,
і вже не загинеш у тузі —
по небу розкидані зорі,
по світу

розкидані друзі...

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

FUTURE FUEL OIL LTD. & SERVICE STATION

945 BLOOR ST. WEST TORONTO, ONT.

24-ГОДИННА СОЛІДНА І СКОРА ОБСЛУГА

Чищення і напруга форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
ОЛИВУ В НАС.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551

Уночі: RO 2-9494

ДОНЦОВ ХОВАЄ ДОНЦОВА

"Das Leben... sich pausenlos veraendert und diejenigen zu Sklaven der Form macht, die ihm weder zu folgen noch es immer wieder neu zu gestalten willens sind".

Казімір Едмід

"Найхарактеристичнішою рисою сучасного українця є зміна квієтизму на неспокій. Сталий неспокій, сумнів апостола Томи і одночасно стремління відшукати нові вартості".

Юрій Луна

В журналі "Орлик" за вересень 1947 року надрукована стаття Д. Донцова, в якій він дуже гостро нападає на Юрія Косача. В журналі "Проблеми" за липень 1947 року надрукована стаття М. Лагодівського, в якій він дуже гостро нападає на Д. Донцова. Можна думати, що статті писані одночасно і в усякому випадку незалежно одна від одної. Цікаво подивитися, що саме закидає Д. Донцов своїм противникам і що йому закидають його противники. В дальших цитатах ми дозволили собі викинути власні імена і заступити їх для обох об'єктів нападу — Д. Донцова, в одному випадку, Юрія Косача, в другому, заїменниками "він".

В одній статті говориться: "Духова структура його незгармонізована і повна внутрішніх противенств та несподіваних скоків, як мало яка інша. Наверх виявилось це в політичній кочівництві з одного табору до іншого і зміні політичних переконань і ідеологій". У другій статті говориться: "Зрештою, тяжко трактувати його, який стало сам собі заперечує. І, мабуть, напівсвідомо". Отже, маємо обопільний закид у непослідовності і морально-політичній несталості.

В одній статті говориться: Він — "автор брошури..., із-за якої міг гратулювати його сам герольд безбожництва Ярославський". В другій статті говориться, що противник її належить до фальшивих пророків, які "поставили в осередку своєї доктрини людину, детронізуючи її Творця, який повинен стояти в центрі всього". Отже, маємо обопільний закид у безбожництві і намаганні поставити людину понад і поза Богом.

В одній статті говориться: Він пропагував "аморальність як національну чесноту". В другій статті говориться: Він сіяв "повну душевну й моральну розперзаність". Отже, маємо обопільний закид в аморальності.

В одній статті говориться, що він є носій тієї "анархії думки, волі і почуття, яку спостерігаємо в сучасній Європі; анархії, що перетворила гуманізм у моральний квієтизм і непротивлення злу; раціоналізм — в боговідступство, а вільнодумство — в заперечення всяких керуючих аксіом в житті особистім і громадським". В другій статті говориться, що він "став, може і зовсім несвідомий того, зняряддям загально-європейської тенденції визволення бестії". Отже, маємо обопіль-

ний закид у бестіяльності і торуванні шляху для бестіяльного в людині.

В одній статті говориться, що він породжує не "виховання, а хаотизацію загалу". В другій статті говориться, що його проповідь приносить "замість упорядкування... хаос думок, замість оформлення нової духовости... духове розхристання і моральне розгнудання". Отже, маємо обопільний закид у хаотизації загалу.

Чи треба провадити далі ці зіставлення? Чи не переконався читач, що Д. Донцов закидає своїм противникам те саме і майже тими ж словами, що вони йому? Ледве чи здогадався читач, що в перших трьох випадках подано на першому місці вислови Лагодівського, а на другому — Д. Донцова, а в других двох — навпаки.

Чи може бути корисною і плідною дискусія, в якій дискусанти закидають один одному те саме? Очевидно, що тут може йтися тільки про сперечання чисто словесне, коли в однакові слова вкладається відмінне значення, або про дискусію позірну. Про дискусію, вирвану з живого історичного контексту і піднесену в якусь сферу абстрактних, безтілесних понять.

Про Д. Донцова написано вже дуже багато. Одні доводять, що йому новітня українська духовість зобов'язана своїм оформленням. Другі вважають його за злого духа новітнього українства, духа, що розтлівав і спотворював усе добре, що в українстві є. Між цими двома полюсами є безліч градацій. В таких обставинах звертатися ще раз до перегляду ролі й ваги Д. Донцова — чи доцільно це? Полемізувати з Донцовим — чи варте це накладу часу і паперу?

Потреба дискусії з Д. Донцовим стане ще сумнівіша, коли згадаємо загально-відомий зрештою факт, що в полеміці Д. Донцов не є прихильник чистої гри. Що він ніколи не розглядає поважно аргументів противника, а намагається, вхопивши з його писань кілька випадкових або вирваних з контексту цитат, скомпромітувати і спаллювати свого противника, покладаючи надію на те, що під громом його обвинувачень і градом його сарказмів читач забуде незбивні аргументи, висунені проти Д. Донцова, і буде загіпнотизований навіянням оратора і навальністю наскоку. Що, інакшими словами кажучи, Донцов не полемізує, а очорнює, і не бореться "законними методами", а підставляє ніжку, сподіваючися, що при падінні його ворога вибух реготу навколишньої аудиторії заглушить голос чесного судді змагань, що міг би домагатися дотримання правил.

Всі ці загальновідомі речі можна дуже легко потвердити і на матеріалі "Листи до голови МУР'у п. Уласа Самчука", вміщеного в "Орлику", з якого наводжувано перед цим цитати і який є безпосереднім приводом написання цих рядків. Ось небагато прикладів з багатьох можливих.

Д. Донцов протестує проти статті Юрія Косача "Вільна українська література", вміщеної в

збірнику "МУР" ч. 2. Це не перешкоджає йому одначе раз-у-раз замість прізвища Юрія Косача ставити слово "МУР". Або: "МУР" уважає, що "Вісник" мав згубний вплив на літературу доби", або "МУРові" ці статті (в "Віснику" Ю. Ш.) не подобаються" і т. д. і т. д. Можна було б подумати, що Д. Донцов не знає, що він має справу не з журналом, а із "збірником літературно-мистецької проблематики", себто із збірником дискусійних матеріалів. Але він не може не знати цього, бо це надруковано на титульній сторінці книжки. А може йому попався примірник з вирваною титульною сторінкою? Тоді він мав дуже доброзичливих передплатників книжки, що вирішили полегшити йому полеміку. Можна було б подумати, що Д. Донцов не знає і вступної редакційної статті до І-го збірника "МУР", де ясно написано: Збірники МУР'у — "це мусить бути трибуна літературно-мистецької праці і дискусії. Трибуна для всіх вільна і не обмежена апріорними доктринами". Так подумати можна було б, якби Д. Донцов не цитував іншого місця цієї самої статті. А може йому попався примірник з вирваним цим уступом? Але чи не розраховує він просто на наївного читача, якого можна задури-ти, на читача, сказати б, не з "еліти", а з "гречкосіїв"?

Адже це не недогляд і не випадковість. Бо коли спершу під поняттям МУР підставляється як тотожне — поняття "Косач", то слідом за цим під поняття "Косач" підставляється як тотожне — поняття... большевизм. В цьому, власне, суть статті.

Правда, Д. Донцов починає з заяви: "Не особа автора статті (Юрія Косача. Ю. Ш.) цікавить мене". Одначе наступну фразу він уже присвячує якраз особі автора, згадуючи, що свого часу той друкувався в органі галицького радянськості — або, як це формулює сам Д. Донцов, "в большевицьких "Нових шляхах". І цей мотив стає провідним і повторюється чим далі, тим настирливіше. Мовляв, "автор нападу з МУР'у" не "припадково опинився з А. Крушельницьким і М. Рудницьким". Мовляв, напади на "Вісник" пояснюються тим, що їх автор — "новашляховець". Юрій Косач закидає "Вісникові", що той не знайомив читача з творчістю Р. Ролляна, А. Барбюса, Т. Манна, Ф. Верфеля, Дж. Голсворсі, П. Бак, Т. Драйзера, А. Сінклера, Дж. Папіні, а з старих ігнорував Шіллера, Байрона, Шекспіра, Рабле, Сервантеса. Д. Донцов відповідає на це, що Юрій Косач підносить "галерію славних прихильників "третього Риму" — Барбюса, французького большевика, А. Сінклера, американського большевика" — і поспішає перейти до висновку: "Все це логічно для був. колеги А. Крушельницького і М. Рудницького, який тепер в "Радянській Україні" так само, як напасник з МУР'у, бореться з вісниківським "шовінізмом".

Автор цих рядків не належить до прихильників творчості А. Барбюса і А. Сінклера і не вважає, що "Вісник" погано робив, не висвітлюючи їх діяльність. Але чи бажання *познайомити* з ними читача вже означає большевизм? І далі: чому Д. Донцов не помітив усіх інших наведе-

них у Юрія Косача прізвищ? Дуже просто: назвати Папіні, Верфеля, Голсворсі большевиками... Це навіть за логікою Д. Донцова неможливо. А відповідати по суті... Цього ніколи не робив Д. Донцов. Його метода: компромітувати противника, паплюжити, обплывувати. Апелювати не до розуму культурної людини (за його термінологією "еліти"), а до розгнущаних інстинктів черні — за власним висловом Д. Донцова "того шумовиння, тої голоти, яку Бакунін звав "гранд канай популяр", а Маркс — "люмпенпролетаріатом".

Чи ж дивно, що далі рух іде вже на виключених гальмах? Заявляється: "Хто читав промови громовержців Громика чи Молотова, той завважить відразу, з чийого арсеналу, з арсеналу чієї доктрини запозичені обвинувачення в тих страшних гріхах". Або: "Великих слів велика сила, що її знайдете в кожному червоному чи рожевому часописі". Тепер ґрунт підготовано, леопард — правда, — вже беззубий — може зробити новий стрибок: "Недавно ще й "Радянська Україна" знов писала про поступ... і за співпрацю націй, особливо за "споконвічне братство" нашого народу з московським", хоч ні на що подібне в його статті ані натяку нема. Ланцюг фальсифікацій завершено: низкою підстановок, зрештою дуже нескладних, розрахованих на цілковитого примітива, "доведено", що МУР пропагує большевизм і москвофільство, а вісниківство — єдине, що цьому протистоїть.

Чи Д. Донцов справді думає, що Юрій Косач заражений большевизмом? Звичайно, ні. Він прекрасно знає, що Косач не менший ворог большеї якнайширше пускає в хід Д. Донцов (як і не-визм, ніж він сам. Але демагогія є демагогія, і рідко його противники). Німці кажуть: Die Luege hat kurze Beine. Це прекрасно потверджує і наш ватажок леопардизму. Коли він випадкові фрази або уривки фраз, наведені з творів його противника, зіставляє з так само вихопленими уривками фраз з большевицької преси, він чудово знає, що він фальшує карти.

ЩО ПИШУТЬ В УКРАЇНІ?

ДО ЮВІЛЕЮ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Наступного року в нашій республіці відзначатиметься 200-річчя з дня народження основоположника української літератури Івана Петровича Котляревського. У Києві відбулося перше засідання Республіканського комітету по підготовці і проведенню ювілею письменника.

Головними центрами свята стануть Київ та Полтава, де будуть проведені урочисті збори, наукові конференції, семінар-нарада працівників музеїв, організовані художні виставки. У містах і селах республіки проходитимуть літературні вечори, тематичні концерти, читацькі конференції.

У Полтаві впорядковується могила письменника. На його колишній садибі буде споруджено обеліск, а також павільйон-читальню. В Умані й Золотоноші на Черкащині, в Тульчині й Гайсині на Вінничині та в інших місцях, пов'язаних з життям і творчістю І. П. Котляревського, будуть встановлені меморіальні дошки.

Готуються повне академічне видання творів письменника. Масовим тиражем вийде знаменита "Енеїда". Передбачається видати фототехнічним способом перше видання "Енеїди" та автограф п'єси "Наталка Полтавка". Крім цього, читачі одержать окремі твори та оригінальні збірки І. Котляревського. Краще з його творчої спадщини заплановано видати російською й мовами інших братніх народів, а також англійською, німецькою та еспанською мовами.

Готуються монографії про життя і творчість поета й драматурга, словник мови І. П. Котляревського, бібліографічний показник його творів та книг про нього мовами народів Радянського Союзу і зарубіжних країн, спеціальний альбом-плакат, набір листівок, фотобуклет і т. д.

Поряд з "Наталкою Полтавкою", у репертуарах театрів має з'явитися інсценізація "Енеїди". Екранізація гумористичної перлини української літератури — у плянах кінемаграфістів республіки. Ведеться підготовка до зйомок документальних фільмів і телефільму, присвячених життю і творчості І. П. Котляревського. 200-річчя з дня народження письменника широко відзначатиметься в пресі, по радіо й телебаченню.

("Сільські Вісті", ч. 253, 29. X. 1968 р.)

ГОЛОС КОЗАЦЬКОЇ СУРМИ

Оркестрове сімейство Українського заслуженого народного хору імени Г. Верьовки останнім часом значно поповнилося. Бандури, цимбали, сопілки та баяни гостинно прийняли в свою музичну "компанію" старовинні народні інструменти, які до цього часу звучали лише в деяких самодіяльних оркестрах або займали почесне місце в музейних експозиціях.

Наче з далеких бойових походів запорізького війська повернулася до слухачів ХХ століття козацька сурма. Ця родичка гобоя заговорила своїм дзвінким голосом, унісши в сучасну музику пам'ять про незабутню героїчну старовину. Звідти ж прийшла і стародавня кобза, на якій, за переказами, грав славний козак Мамай. Забриніла в оркестрі народня ліра, у якої ролю смичка виконує колесо, обтягнуте шкірою. На відміну від своєї прародительки з Х століття сучасна ліра може звучати в різних тональностях. Право на життя дістала у київських музик і дуда. Її інакше називають ко-

Милу й симпатичну та гарну Оксану МЕНЖЕГУ вітаю з одержанням диплому доктора медицини! І тишусь, що ти виправдала довіру батька, діда й баби! І мою теж, бо признаюся щиро, що дуже шаную дівчат, які на чужині осягають докторських ступнів.

Пишу оце й думаю: Боже мій, Боже! Таке мале, а вже й доктор! Чи, може, ти вже й справді велика? Я ж тебе вже давно не бачив...

Може ти, Оксанко, допоможеш мені: як мені тепер тебе величати? Ніби на поважного доктора медицини не випадає "тикати", ну, а на милу й хорошу Оксанку не випадає й "викати"...

Тепер можеш і заміж іти. Пошли ж тобі, Боже, гарного чоловіка, українця! І не забудь же на весілля покликати — конче приїду, П. ВОЛИНЯК.

зою, вона робиться з козячої шкіри, а в Прибалтиці, Росії, у західних слов'ян вона відома як волинка.

Інструменти народньої України, що влилися до складу професіональної оркестри, значно збагачують його звукову палітру, розширюють можливості. ("Сільські Вісті", ч. 219, 19. IX. 1968 р.)

13 грудня, 1968

НОВІ ДНІ
Торонто, Онт.

ВПоважаний Пане Волиняк:

У зв'язку з листом п. Ол. Гай-Головка, дирекція "Карпатії" пересилає Вам своє висношення в цій справі й просить Вас надрукувати його в черговому числі "Нових Днів". За полагодження будемо Вам дуже вдячні та остаємось

З пошаною до Вас,

ОЩАДНО-КРЕДИТОВА СПІЛКА КАРПАТІЯ

С. Радчук, голова

У СПРАВІ ВІДКРИТОГО ЛИСТА п. ОЛ. ГАЙ-ГОЛОВКА

Дирекція "Карпатії" на своєму зібранні розглядала "Відкритий лист" п. Ол. Гай-Головка в "Нових Днях" за вересень-жовтень, 1968 р., стор. 17-23 і, прослідивши справу, стверджує таке:

1. Ніхто із членів дирекції не вів розмов із п. Гай-Головком, заохочуючи його, чи обіцяючи йому допомогу на видання його книжки так, як він це представив у згаданому листі на стор. 20-ій. Діалог цей — вигадка п. Гай-Головка.

2. Проф. Яр. Рудницький, перевибраний як член Дирекції "Карпатії" в 1967 р., не має більших впливів на рішення дирекції, як інші члени, й тому закид, мовляв, він впливав так чи інакше на рішення дирекції "Карпатії" щодо підмоги на видання праць п. Ол. Гай-Головка, розминається з правдою.

3. Рішення у справі купна образів пані Антонович винесла дирекція "Карпатії" 13 липня 1967 р. в часі, коли проф. Рудницького не було в Канаді, тому зв'язування його з цією справою не має основ.

4. Вичислені п. Гай-Головком видання УВАН не були субсидійовані "Карпатією" й тому закиди його в цій справі безпідставні.

5. Дирекція "Карпатії" признавала й признає допомогу українським культурним установам без вимог звітувати їй за такий чи інший вжиток підмог тому, що вона має довір'я до керівних органів цих установ, що призначені гроші підуть на добру справу. У 1968 р. дирекція "Карпатії" признала допомоги таким установам: Фундація Шевченка — \$250.00, Осередок Культури й Освіти — \$100.00, Українська Вільна Академія Наук — \$100.00, Рідна Школа при УНО — \$50.00, танцювальна група "Русалка" — \$50.00, товариство "Волинь" — \$50.00, Інститут Дослідів Волині — \$50.00, на видання "Історії Українців Канади" — \$25.00.

За Дирекцію Ощадно-Кредитової Спілки
"Карпатія"

С. Радчук, голова

І. Байрак, секретар

НОВІ ДНІ, грудень, 1968

Вітаутас **КАРАЛЮС**

ОРЕОЛИ Й ШАПКИ

(Іронічні натяки)

Десь на білому світі є фабрика, що виготовляє ореоли.

Але нема інструкції, як ореол носити.

Різниця ж — у тому, що шапку скидаєш сам, а ореол з тебе знімають.

До ореолу звикаєш дужче, як до шапки.

АКСІОМА

Ніде ще не було ореолу, який та не прийшовся б голові чи голівці по мірці.

Лягаючи спати, клади ореол під подушку. І пам'ятай, що існують миші, котрі живляться виключно ореолами. Утративши ореол, будь мудрий, не силкуйся шукати його в бюрі знахідок.

Перед тим, як придбати шапку, її приміряєш. Тимто можна сказати: "По Сеньці шапка". На жаль, цього не скажеш про ореол.

МОВНА ПОХИБКА

Люди кажуть: "Йому дали по шапці..." А чому не чувати: "Йому дали по ореолі"? Часом ореол опиняється й на голові іронічного складу.

Такі люди носять його як шапку, іноді навіть чемно здимають перед дітьми та жінками. Від частих доторкань ореол тьмяніє і невдовзі стає зовсім зручним, майже непомітним.

Ідеалістам невтямки, що основа ореолу — первинність шапки.

Ореолу гідний лише той, хто не знає, що носить його.

За два ореоли старих, ніхто не дає нового одного.

Скільки років можна носити ореол?

Це залежить від погоди. Якщо

він з чистого золота, то навіть тисячу літ.

Як почуває себе людина, коли на неї одягають ореол?

Спочатку відчуває його, наче незручну шапку, а за тиждень стає вже незручною шапка будь-яка.

ВАДИ ОРЕОЛУ

Коли спиш, шапкою можна закритись від мух і тоді ніхто не

бачить твого сонного виду. Під ореолом не сховаєшся ні від мух, ні від настирливих поглядів. Ореол позичила людина в сонця, коли їй здалося, що набагато цікавіше випромінювати штучне світло, ніж самій грітися в істинному. Від втрати ореолу менше страждали мертві, ніж живі.

Переклад з литовської.

("Україна", ч. 15, 1968, Київ).

ДОБРА НА КОЖНУ ПОРУ РОКУ

ACADIAN FOUR SEASONS Canadian Whisky

В елегантному
опакуванні —
знаменита
на подарунки

ACADIAN

ACADIAN — ПЕРША НА СПИСКУ
ДЛЯ ЛЮДЕЙ, ЩО ВИБИРАЮТЬ

ACADIAN DISTILLERS, BRIDGETOWN, NOVA SCOTIA

ГУМОР

У ТЕАТРИ

— Чого ж ти тепер оплескуєш співака, а раніш кидав на нього гнилими яблуками?

— Хочу, щоб ще раз вийшов на сцену — я знайшов ще два яблука в кишені.

"Перець", Київ.

Допоможіть завершити велике діло

Уже понад десять років українська православна громада у Франції вживає зусиль для здвигнення ХРАМУ УАПЦ СВ. СИМОНА в Парижі, щоб мати дім молитви і увіковічнити пам'ять Головного Отамана. Спочатку була ідея збудувати храм в українському стилі. Був вироблений проєкт одним з кращих наших архітектів — професором Повстенком. Але показалося, що крім непереможних адміністративних обмежень — купити незабудований терен у Парижі — майже неможливо. Або немає вільних площ, або ціна їх не на наші сили!

Тому Комітет будови Храму Св. Симона в Парижі 30 вересня 1968 р. купив гарний будинок у пристійній ділянці Парижу на 6 рю де Палестін (метро — Журдан). Купив на ім'я Братства Св. Симона, бо це з огляду фінансово-податкових можливостей та наших історичних традицій одкриває перед нами великі перспективи.

Дім має 15 кімнат на трьох поверхах, разом 384 кв. м. площі. Має центральне ogrівання мазутом і 90 кв. метрів подвір'я, яке — як і самий дім — виходить на рю де Палестін. Будинок вживався як школа, що улегшило його придбання та крім того

Іван ДРАЧ

БАЛАДА РОДУ

В мого роду — сто доріг,
Сто століть у мого роду.
Вичовганий старий поріг
Старій бабі в нагороду.
Сива стежка в сто доріг
Розлітається од хати.
Сто вітрів мій вік запріг
Сиву хату розхитати.
Сто скажених сивих бід
Та й сушило ж роду вроду,
Та не висхне зроду рід
Ні в походу, ні в негоду.
Внучок тупцю тупотить,
Тупцю, внуцю, тупцю, хлопче.
Сто стежин у світ летить,
Він — сто першеньку протопче...
Роде рідний! Не стлумить
Нашу жилаву породу —
Сто вітрів в ногах лежить
Мого роду і народу...

Іван ДРАЧ

ГУМОР

НЕ ОДИН

Учитель: — Що ж мені з тобою робити? Я вчора дивився на твою домашню роботу і дивувався: як це одна людина може наробити стільки помилок?

Учень: — Я був не один. Мені мама і тато допомагали...

28

його пристосування до церковного й громадського вжитку.

Куплено його за 420.000 фр. (84.000 доларів). Разом з нотаріальними і державними видатками ми заплатили 450.000 фр. Готівкою Комітет вплатив 330.000 фр. на решту взяв кредит. (Вартість будинку в доларах таким чином виносить 90.000 доларів).

Однак з купівлею будинку діло Комітету не є завершене. Щоб досягнути нашої мети — устаткування храму Св. Симона в Парижі і забезпечити його безперебійне функціонування, Комітет оцим звертається до всіх українців у вільному світі з уклінним проханням:

ДОПОМОЖІТЬ НАМ ПОКЛИКАТИ ДО ЖИТТЯ ХРАМУ УАПЦ СВ. СИМОНА В ПАРИЖІ

з приміщенням для священика та дати українським громадським організаціям можливість розвитку та дії у своїй хаті в Парижі!

Не забуваймо, що Київ при існуючих способах комунікації є під боком Парижу! Дорога до Києва йде через Париж!

Просимо всіх наших приятелів пожертвувати тисячу франків, або 200 доларів на негайні витрати. Сплата боргу й відсотків, пристосування будинку для богослужбового вжитку, спарудження іконостасу, замовлення ікон, упорядкування помешкання для священика, влаштування залі для громадських зборів — все це потребує коштів. Тому просимо дотеперішніх жертводавців поновити свої пожертви. Імена всіх жертводавців будуть виписані на пропам'ятній таблиці, яка буде зберігатися у церкві Св. Симона!

Розуміємо, що декому не буде можливо відразу внести тисячу франків, або поновити свої пожертви. Тих просимо взяти письмове зобов'язання 10 франків (або два долари місячно протягом можливого для них часу!

Віримо, що всі українці доброї волі у вільному світі прийдуть нам з допомогою, щоб ми закінчили розпочате діло — створити дім молитви та осередок українського культурного життя в Парижі.

Чекаємо на Ваш негайний відгук. Повідомляйте нас про Ваше рішення, яке б воно не було, щоб ми знали, на що ми маємо розчислити!

Коли Вам важко, або боязко зробити пожертву за життя — робіть заповіти на Братство Св. Симона.

Листування просимо слати на адресу пана П. Плевако:

Mr. P. PLEWAKO
8, rue de Foucherolles
77 — BOIS-LE-ROI — France.

Гроші просимо вплачувати на адресу:
Paris CCP 16 001 00
Com. Constr. Eglise Ukrainienne
Orthodoxe Autocephales,
38, Av. de l'Opera — Paris (2e).

з-поза Франції на вище зазначену адресу висилати гроші інтернац. мандатами.

За Управу Комітету:
Петро Плевако — голова
Інж. А. Жуковський — заст. голови
й в. о. Секретаря та Скарбника.

НОВІ ДНІ, грудень, 1968

ВІДЗНАЧЕННЯ 20-ЛІТТЯ КАТОЛИЦЬКОЇ СПАРХІЇ

24 листопада 1968 р. в найбільшій залі готелю "Роял Йорк" у Торонті відбувся бенкет на відзнаку 20-річчя Торонтської єпархії Української католицької церкви в Канаді і 20-річчя хіротонії Високопреосвященного єпископа Ісидора Борецького, який очолює цю єпархію.

Зала була виповнена вщерть, хоч квиток коштував 15.00 дол. себто в залі було понад 1200 осіб. Це доказ, що українці-католики не рахуються з грішми, коли йде справа про їх церкву.

За почесним столом, крім українських католицьких і політичних діячів, в тім числі найвищих бандерівських і мельниківських, були ще й високі достойники Канадської католицької церкви як, наприклад, архієпископ Торонта Ф. Покок і монс. Мек Дон. Були також інші єпископи: А. Роборецький із Саскатуну та єпископ-помічник словак М. Руснак тощо.

З державних і міських діячів Канади були міністри онтарійського провінційного уряду А. Гросман та Іван Яремко, суддя М. Старчевський, суддя Марія Ваврикова з Вінніпегу, голова міста Торонта В. Денісон, контролер міської управи М. Кемпбел

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

ПЕРЕДОВОЇ БРАТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
УКРАЇНЦІВ США Й КАНАДИ!

Бути членом Українського Робітничого Союзу,
це значить:

- Мати забезпечену полісу на життя,
- Мати право на допомогу при каліцтві чи хворобі,
- Можливість користати із стипендійного фонду для студентів високих шкіл,
- Можливість вашим дітям користати з дитячих таборів і курсів українознавства,
- Бути співвласником тижневика "Народня Воля" та англомовного місячника "Форум",
- Користатись з відпочинкової оселі УРСоюзу "Верховина",

За повнішими інформаціями звертайтеся письмово або телефоном до місцевих секретарів і організаторів УРСоюзу чи до його головного організатора на Канаду Анатолія Білоцерківського на адресу:

490 Oka St. — LaSalle, Quebec, Canada
Tel.: (514) 366-1775

або до Головної Канцелярії УРСоюзу:
440 Wyoming Ave., Scranton, Pa., U.S.A.
Tel.: (717) 342-0937

та посол до Парляменту Канади В. Дяків.

Всі вони були з дружинами, крім міністра А. Гросмана, дружина якого була хвора.

Доповідь про 20-річчя єпархії прочитав голова відділу КУК д-р Й. Бойко.

Промов було без числа й ліку. Головним промовцем фактично був сам ювілат — єпископ Ісидор. Промовляв він, як завжди, приємно, весело й жартиливо. В основному розповідав про подорож кардинала Йосипа Сліпого, якого він супроводив по країнах південної Америки й по Австралії. Його промова часто переривалась оплесками, а часом вибухами сміху. Хоч промовляв він довго, але публіку не стомив. Я, наприклад, слухав його доповіді з великою приємністю.

Владика Ісидор — великий прихильник патріархату. Закінчив свій виступ твердженням: патріарх мусить бути, він має бути **тільки один** і тільки в Києві. І патріархом має бути **лише** кардинал Йосип Сліпий — для всіх українців і для всієї України.

З православних українців на бенкеті я майже нікого не бачив, крім офіційних осіб, як міністер Іван Яремко з дружиною, суддя М. Старчевський з дружиною та пара редакторів і, може, ще якась пара громадян.

Дуже приємне враження робить проста й невимущена поведінка наших і чужих католицьких єпископів: нема отої нудної "поважності", пишноти, яка ізолює владик від народу. Я особливо стежив за єпископом Ф. Пококом, який був без "спеціальної асистенції", вільно розмовляв з людьми по бенкеті, вільно з ними поводився. **П. Вол.**

ЛІТЕРАТУРНІ ВЕЧОРИ БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВА В ЕДМОНТОНІ

Стараннями Літературно-Мистецького Клубу та Народнього Дому в Едмонтоні було влаштовано, 7 та 8 грудня, два авторські літературні вечори Бориса Олександрова.

У суботу, 1 грудня, в залі Народнього Дому відбулася перша зустріч поета з едмонтонським громадянством.

Вечір відкрив вступним словом теперішній голова Літературно-Мистецького Клубу Богдан Мазепа, привітавши гостя та коротко познайомивши присутніх з його літературною біографією.

Б. Олександрів виступив з невеличкою доповіддю про політичну та суспільну роль літератури, яка викликала жвавий обмін думок між присутніми. У дискусії взяли участь: Ю. Стефаник, І. Кейван, М. Кейван, О. Черненко та інші.

По короткій перерві Б. Олександрів прочитав декілька прозових творів — гуморесок з своєї книжки "Свирид Ломачка в Канаді".

Після офіційної програми в нижній залі Народнього Дому відбулася товариська зустріч та гутірка за кавою,

Другого дня, в неділю, в хаті Б. Мазепа, відбулася приватна зустріч Б. Олександрова з членами Літературно-Мистецького Клубу, де в невимущеній товариській атмосфері пройшло кілька годин в літературних або "майже літературних" дискусіях.

О 8-й вечора в цій самій залі відбувся другий авторський вечір, в основному присвячений поезії. Доповідь про поетичну творчість Б. Олександрова виголосив професор Альбертського університету, поет О. Зуєвський. Стверджуючи високу мелодійність віршів Б. Олександрова, вже давніше відзначену Ю. Кленом, Ю. Шерехом та іншими літературними критиками, О. Зуєвський висунув цікаву думку про дві течії в творчості Б. Олександрова — як поета-лірика і прозаїка-гумориста — вбачаючи у символі чи синтезі цих двох течій дальші творчі перспективи поета. На жаль, доповідач висловив це як загальне твердження, не підкріпивши його прикладами.

Б. Олександрів прочитав кілька гуморесок з своєї книжки "Любов до ближнього".

У перерві виступив із скрипковим сольо композитор Яременко та жіночий октет, що виконав дві пісні.

У другій частині вечора Б. Олександрів прочитав декілька поезій з нової збірки "Туга за сонцем", та декілька написаних останнім часом.

На обох вечорах, в суботу і в неділю, було по 60-70 осіб.

Едмонтонський Літературно-Мистецький Клуб є тепер одним з найактивніших у Канаді. Очолювали його в різний час проф. Яр Славутич, Ю. Стефаник та Б. Мазепа.

В Едмонтоні живе активна група діячів української культури — поетів, літературознавців та образотворчих мистців. Доброю традицією Клубу стало запрошувати до себе кожного року письменників та діячів культури з інших, віддалених від Едмонтону центрів українського поселення. Приїзд Б. Олександрова був спонзорований Літературно-Мистецьким Клубом та Народнім Домом.

В Едмонтоні ж щорічно виходить літературно-художній альманах "Північне сяйво".

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Дорогий Пане Волиняк!

Шлю чергову передплату на "Нові Дні" і два долари на розбудову журналу. Бажаю успішного двадцятого року "Новим Дням", а Вам особисто, пане Волиняк, доброго здоров'я. Радий, що Ви видужали.

З пошаною

Василь Гвоздецький, Солт Лейк Сіті, США

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Шлю поштового переказа на 10.00 дол. П'ять на віднову передплати, а п'ять на одну пеніциліну...

Бажаю повного видужання та веселих свят Вам і Вашій донечці!

З пошаною

Олександр Садовий, Детройт, США

Спасибі! Але більше ніяких "найприємніших у світі" голок у нас дуже праведне (мабуть, за шаблоном треба було сказати "грішне", та хай щезнуть усіякі шаблони!) тіло не стромляють, тому повертаю цю п'ятку на оплату друку "Нових Днів".

І Вам з дружиною — радісного Різдва Христового та всяких успіхів у Новому Році! **П. Вол.**

Добрідень та доброго Вам здоров'ячка, Петро Кузьмович! Чекав і я два місяці на "Нові Дні". Тут, де я живу, то передплатників "Нових Днів", як кіт наплакав, то не було де й довідатись, що сталося з журналом. Я вже думав, що, може, Ви стали банкротом, то газети ж написали б, а то нічичирк! Тепер знаю з Вашої статті, що Ви пережили.

Так само я й дружина радіємо, що Ви з цього всього вийшли щасливо та ще й вперше за такі довгі роки побачились із своєю рідненькою донею Наталкою.

Шлю віднову передплати і \$1.50 на розбудову журналу.

З пошаною до Вас

П. Сіренко, Лашін, Канада.

Вельмишановний Пане Редакторе,

Журнал Ваш купую вряди-годи, а не постійно, бо особливо не цікавлюся літературною критикою, полемікою й белетристикою, що є основними у Вашому журналі. Та от дали Ви місце на дискусію і оцінку відомих з газет діячів науки, про яких досі можна було вчитувати тільки славословія. Наші редактори з якогось смішного і незрозумілого страху або користоловства не допускають найменшої критики для таких "вельми заслужених". Такий брак свободи висловлювати незалежну думку умертвив у нашій громаді і саме поняття публічної opinii. Мусіло дійти до того, що стала процвітати "захалавна література", різні пасквілі та анонімки, бо відкрита форма критики, прилюдна дискусія, недопустима: "Молчать і не разсуджаты".

А тим часом на погане треба ж указувати пальцем. Хто того не робить — сам таким стає.

Тому щиро дякую Вам за поміщення відкритого листа п. О. Гай-Головка.

Щиро вітаю Вас,

Стефан Горбачевський, Вінніпег, Канада.

Приємно ствердити, що Ви, пане Горбачевський, так правильно оцінюєте ролю преси в оздоровленні нашого громадського життя. Так, преса мусить викривати всі болячки. Навіть якщо й не все написане відповідатиме стовідсотково правді, то й то добре. До речі, хто ж то має такого метра чи вагу, щоб сказати точно, що оце правда, а це, тільки перевалило на один грам, то вже й неправда? Та справа в тім, щоб тієї правди шукати.

Святі слова, що в нас фактично вільної преси нема. Та знаєте, хто завинив у цьому? Ви й такі, як Ви, а не редактори. От Ви, наприклад, купуєте "Нові Дні", як самі пишете, "вряди-годи", мотивуючи тим, що не цікавитесь літературною критикою, белетристикою й полемікою... Звичайно, говорите, вибачайте, неправду, бо саме полемічна стаття Вам і сподобалась і примусила купити журнал, себто за кілька слів Ви вже заперечили самі себе! Цього не можна інакше розцінити, як викрут: нехай Волиняк (чи якийсь інший редактор!) хоч і дуба вріже, а я тільки "вряди-годи" куплю "Нові Дні", або прочитаю в сусіда... А знаєте, щоб редактор (та ще й видавець!) був мужній, відважний, то він мусить "мати плечі", як кажуть, себто мати певних чита-

чів, на яких він би міг опертися, критикуючи погані прояви в громадському житті. Скажіть же: чи можу я на Вас опертися? Чи якийсь інший редактор може на Вас опертися? Ой, боюсь, що ні, бо Ви, мабуть, і інші часописи купуєте лише "вряди-годи", бо в одному Ви не любите цього, у другому того і т. д.

Тут мова не лише про Вас одного, — у нас багато подібних людей, що не передплачують часописів, не купують книжок, бо в кожній з них є щось таке, що його "не цікавить". Є багато таких, що певні, що найбільша честь для людини бути безпартійною, не належати ні до якої організації, навіть і до парафії, не належати. Правда, така людина "вряди-годи" навіть і до церкви піде, але ніколи не подумає, що ту церкву хтось збудував, хтось її утримує, а він іде на все готове, не затративши на це ні годинки часу і ні цента грошей!

Такі люди й така їх поведінка, до речі, належать до найбільших болячок нашого суспільного життя і завданням преси є саме цю болячку перш усього викривати.

Звичайно, я не кажу, що саме Ви такий, бо я ж того не знаю. Та якщо Ви маєте в себе в хаті не тільки те число "Нових Днів", яке "вряди-годи" купуєте, хоч журнал ось-ось починає двадцятий рік свого існування, а ще й з пару тижневиків, якщо Ви належите якщо не до якоїсь партії чи організації, то хоч до парафії (смертельно погана та людина, яка нікуди не належить!), то Ви напевно знаєте людей, які саме такими поганими є. Якщо Ви їм допоможете стати добрими, то цим прислужитесь нації і всьому людству. А мені (та й іншим редакторам!) додасте відваги й сили критикувати й викривати всякі хворобливі прояви в нашому житті. Цим Ви, як бачите, спричинитесь до оздоровлення нашого життя. **П. Вол.**

Шановний Пане Волиняк!

В імені моєї дружини й мене самого висловлюю найщиріші та найкращі побажання з нагоди Вашого одужання та повороту до нормальної праці коло "Нових Днів".

Шлю віднову передплати й \$2.50 на розбудову.

З особливою пошаною до Вас

Юрій Гавалешка, Монреаль, Канада.

Високошановний Пане Волиняк!

Відновлюю передплату й додаю два долари на пресовий фонд. Вітаю Вас з приїздом дочки, певна, що познайомитесь і знайдете спільну мову. Вірю, "кров не водиця"...

З пошаною

Євгенія Радченко, Міннеаполіс, США.

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Бажаємо Вам доброго здоров'я, але Ви, голубе, себе не "запрацюуйте". Знаєте: "Береженого Бог береже".

Шлемо на розбудову "Н. Днів" 20.00 дол. — половина від нас, а половина від Д. Шаруди.

Вітаємо!

Ніна Булавницька, Міннеаполіс, США.

Спасибі, дорога Ніно Миколаївно, але Ви задали мені задачу: шукаю в картотеці і навіть натяку на якогось Дмитра Шаруду в мене нема! Що ж це за НОВІ ДНІ, грудень, 1968

такий добродій, що "Нових Днів" не передплачує, а дає на їх розбудову? Це ж, ніби, не зовсім нормально. Роз'ясніть цю головоломку!

Привіт Олексі Васильовичеві. Старіється чи не старіється (якби молодшав, то не було б нормально!), але нехай і далі творить картини повні сонця й тепла! **П. Вол.**

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Лише з Вашої статті довідалися про Вашу хворобу і про всі інші події, що відбулись у Вашому житті. Тим, що число за вересень жовтень було подвійне, ми зовсім не турбувались, але те, що Ви поважно хворіли, сказавши широко, дуже засмутились. Щиро кажемо: пошли Вам, Боже, кріпкого здоров'я і довгих років!

Вітаємо також Вас з приїздом дорогої гості — дочки, про існування якої ми (шкода, але це так!) й не знали.

Вітаємо щиро!

З. та О. Корсунські, Сан Пол, США.

Непідписаній групі читачів нашого журналу, яка пише про репортаж п. М. Колянківського про його поїздку в Україну у його журналі "Ми і світ" за серпень 1968 р.

Анонімних матеріалів не друкуємо. І про них не говоримо навіть. Затямте собі це раз і назавжди. У подібних випадках (коли хтось когось у чомусь обвинувачує) ми не видрукуємо навіть матеріалу, підписаного псевдом: не погоджуетесь, обвинувачуєте, то майте відвагу підписатись повним ім'ям і прізвищем і подати повну адресу, тоді Ваш матеріал може бути надрукований. **Ред.**

Вельмишановний Добродію, Петре Кузьмовичу!

Щойно з "Нових Днів" довідався, що Ви були поважно хворі і тепер уже, слава Богові, повернулись до праці.

Дуже мені прикро, що я, того не відаючи, написав Вам запитуючого листа. Прошу вибачити. Ми маємо численну пресу, але з неї ніколи нічого своєчасно не довідаєшся.

Щиро бажаю Вам остаточного видужання і дальших успіхів у видавничій справі.

Прийміть від мене смиренного Боже благословіння!

Ваш

† **ЄВГЕН**, архієпископ, Швайцарія.

Сердечно дякую, Високопреосвященніший Владико!

Поперше, висловлюю Вам своє найщиріше співчуття з приводу смерті дияконеси Іди-Соломії. Вибачте, що так пізно, але через хворобу та інші клопоти не міг цього зробити раніше.

Я не гніваюсь ніколи й ні на кого. Я, як упевнюсь, що маю перед собою недобру людину, то просто одвертаюсь і втікаю від неї, бо боюсь її. Щиро Вам кажу, Дорогий Владико, що Вас я не маю найменшої підстави боїтись, то Ви не маєте й найменшої потреби вибачатись.

При цій нагоді, хочу пригадати Вам, що поки Ви не були єпископом, то видрукували в "Нових Днях" цілу серію прецікавих спогадів. Якщо вважаєте за можливе і ще щось цікаве у Вас є, то,

може б, ради двадцятиліття "Нових Днів" щось прислали? Знаю, нашим читачам було б це дуже цікаво й пожиточно. **П. Вол.**

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Оце довідався, що Ви після одумівської зустрічі у США вирішили "поваляти дурака" та піти на "відпочинок". Ну, голубчику, хіба ж так можна? Замість того, щоб "боротись і перемагати", Ви собі спокійнісінько облежуєте в лікарні боки та залицяєтесь до гарненьких медсестричок! І не соромно Вам? Чи ж не говорили ми Вам з доктором Анатолем Лисим, щоб Ви на забаві менше витанцювували, а на бенкеті менше заглядали до "білої". Так Ви ж не послухали! Думали, що Вам можна, а нам з Анатолієм зась. Так ото тепер і маєте!

Чи ж не могли Ви захворіти собі під час зустрічі? Принаймні, Анатолій даром підлікував би Вас. Ну, може, й не даром, але в кожному разі за кількарічну передплату на "Н. Дні" пару "застриків" дав би. А він мав і шприци, і "пігулки" і всякі інші клізми. Особливо шприци були порядні в нього в тій "чорній торбі". Був між ними один такий, що я як побачив, то аж злякався. Питаю його:

— Для кого це ти його приготував?

А він, навіть і не моргнувши вусом, відповідає:

— Та хочу ним налякати Петра Кузьмовича, щоб пішов на дієту!

Ледве вдалось мені його переконати, щоб замість того "шпричища" виписав Вам на другий рік путівку на "відпочинок" у кампанію Караванського, Заливахи, Осадчого та інших "курортників" у Мордовській АРСР — там Ви вагу втратите! Тож бережіться, бо буде біда.

Та жарти жартами, але як Ваше здоров'я? Як я довідався про Ваше нещастя, зразу ж замовив у свого отця-настоятеля аж два молебні за "здрівіє" раба Божого Петра". Тож не підведіть, бо люди можуть подумати, що ми не щиро молились... Вірю, що побачу Вас на з'їзді канадського ОДУМ-у в Торонті в повній силі і повного енергії, як завжди!

Відданий Вам

Юрій Криволап, Балтімора, США.

Дякую за молебні й за побажання. Та я думаю, що Вам би личило замовити ще один молебінь — молебінь вдячності за те, що я саме по зустрічі захворів, бо я не зміг через хворобу написати репортажа про ту зустріч. А матеріялу ж я мав багато й доброго. Наприклад, як то зворушливо виглядало, як старі ветерани армії УНР цілували Валю Родак, диригентку одумівського хору "Молода Україна" з Торонта. Ті заслужені люди плакали від зворушення. А Валя й собі плакала. А юні хористки, дивлячись на це все, й собі почали кулачками сльози втирати... Словом, мало бракувало, щоб відбувся другий концерт... Це було дуже зворушливо. Ви того не бачили? А я бачив! А знаєте чого я бачив, а Ви ні? Бо я менше за Вас важу і в моєму тілі є більше місця для душі, а у Вас їй тіснувато! Я певен, що Ви не знаєте, скільки Ви важите, бо я думаю, що в США нема такої ваги, щоб зважити такого здорованя, як Ви! Хіба що приїдете ще раз у Канаду і ми Вас тут зважимо. Зважимо тоді й Анатолія Михайловича Лисого. То нічого, що він

доктор — ми йому раду тут дамо! І куди ж Вам обом зрівнятися в танцях зі мною?

А вже, що я написав би про Вас, то Ви й не підозріваєте. Я на Вас зуба давно маю! Я, як самі здорові знаєте, критикую всіх, не зважаючи на їх становище (навіть єпископів, як заслужать!), то вже будьте певні, що я не злякався б, що Ви доктор біологічних наук і голова ЦК ОДУМ-у, отже, "вождь на цілий світ і околиці". Перепало б Вам від мене за те, що Ви дозволили на довгий і нудний бенкет, на якому всі "вожді й вожденята" пописувались у вмінні кадити, ніби вони кандидують на сільських священників, а одумівці й одумівки мусіли чекати поперх трьох годин на ватру, бо без начальства ватри ж не запалиш...

А вже по одумівських батьках, які сиділи коло апаратів телебачення, а не поїхали зі своїми чудовими дітьми, я так проїхався б, що вони з Вами, дорогий Юрію Миколайовичу, уклали б союз і замовили б не молебінь "о Волиняковому здріві", а відразу... панахиду.

Та не журіться — за мною, як за Богом молитва (тільки щира й праведна!) — ніколи не пропаде: батьки одумівців іще своє дістануть! **П. Вол.**

О Петре Кузьмовичу!

І де ж я був тоді, як Ви хворіли! Та я б Вам і води (змішаної з коньяком) подав, і перевернув би з боку на бік, і прочитав би своє найновіше (ще в проєкті) оповідання. Тримайтеся же надалі й не хворійте, бо що буде без Вас з "Новими Днями"? Не знаю, чи зацікавлять Вас речі на взірєць доданої. По-моєму, час від часу можна б їх друкувати.

Дуже цікавить мене, що ж робиться на нашій не своїй землі. Вам це видніше, бо Торонто ж до Києва ближче, ніж наш Рочестер, і, думаю, що колись мені про це розкажете.

...Оригінальна тема: зустріч батька із незнаною дочкою. Але цю тему можна "підняти" лише після ознайомлення з усіма попередніми деталями.

... "Собором" тепер завалені усі книгарні. Я чекав на Вашу обіцянку прислати (і заплатив би Вам), але в міжчасі рухливий "Смолоскип" нагородив мене (розуміється, за гроші) цією книжкою. Довголіття їй забезпечене. Це щось на взірєць свіжого повітря в задушливій кімнаті. Молодець Олесь Гончар!

Майже стало читаю "Вітчизну". В останньому, десятому, числі — чергові крокодилячі сльози за "передчасно відійшлими" Влизьком, Микитенком, Копиленком. А бодай би вас "шляк трафив!" Навіть досі не можуть речі своїм іменем назвати, "сором'язно" їх замовчують. Мій один приятель запитував у Нью-Йорку одного підрадянського поета, коли ж буде написано книгу про голод в Україні? Той відповів, що вже пишуть... Думаю, що це брехня нумер перший. Ніколи про те там і не згадають. Лише Симоненко мав відвагу скартати "ретивого" голову сільради, що погрожував організувати новий 1933 рік.

Бажаю Вам, Петре Кузьмовичу, здоров'я. Відкладайте з одного поштового переказу по кводрі та купіть такого коньяку, як ми знищили на "Говерлі". Я таки приїду.

Ваш **А. Галан, Рочестер, США.**

Вельмишановний Пане Волиняк!

Довідався, що Ви відважилися "полежати й відпочити". Ви, правда, нахвалялися й на Секретаріаті, що як не дамо Вам поспати, то помрете. Померти не померли, а захворіли, а це не добре. Вам не можна.

Вірю, що Вам уже багато краще і Ви брикаєте. Тому бажаю ще кращого здоров'я й ніколи більше не хворіти, бо це гріх.

З найкращим побажанням

О. Коновал, Чикаго, США.

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Хоч наші погляди на деякі речі й розбіжні, але у тому, що Вас стрясло, — ми є єдині.

Про Вашу хворобу і "вимуфунання" до шпиталю я узнав лише через "Українські Вісті". Думками і співчуттям був коло Вас. Шкодував. Шкодував не як редактора й видавця, а як людину.

Я не припускав, щоб Ви мали аж таку хворобу, як запалення легенів. Бо де ж таке можна схопити?! Думав, летів собі Петро Кузьмович десь по вулиці та й загнав якусь занозу, — ото і попав у лікарню. Одначе, і при такій думці, почуття я мав неприємне.

Друга вістка в "УВ" цілком мене підбадьорила. А вже "Нові Дні" подали повну картину Вашої подорожі на "той світ" і звідтіль.

За те, що Ви схватили запалення, я Вас не хвалю. Але за те, що Ви виказались міцним "дубом", те хвалю й тішусь. Словом, Вам не страшні ні вогонь, ні вода, бо коли вискочили з самого пекла не обсмаленим, то будете жити ще сто років, чого й бажаємо Вам ми обоє.

Читаючи Ваш "звіт", ми були подвійно раді. І то так, що наші очі зволожились. Подвійною радістю була вістка, цілком несподівана для нас, про приїзд Вашої доні Наталії. Можна сказати: Ви з пекла вискочили і прямо в рай попали. Такий збіг обставин трудно влаштувати.

Моя дружина так ту Вашу зустріч з дочкою представила, що запитала сама себе: чи видрукує ж П. К. фото своєї дочки у "НД"? Так хочеться побачити її хоч на фоті!

Не ховаємось з своєю розчуленістю до Вас, Петре Кузьмовичу, як, часом, і з злобою, бо такі ж вже ми є.

Прийміть наші сердечні поздоровлення для Вас і Вашої доні Наталії та найкращі побажання на довгі, довгі літа!

Щиро Ваші

П. і П. Шинкар, Філадельфія, США.

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Прочитав оце Вашу гумористичну розповідь про зовсім не гумористичну справу — про перенесену Вами тяжку хворобу легенів. Так, сумно, що наша американська періодична преса не знайшла місця на своїх сторінках повідомити українське суспільство про цей прикрий випадок з своїм колегою. І то далеко не буденним...

Звернувши увагу на те, що "Нові Дні" довго не надходять, запитав якое одного із знайомих, що то могло б статись. У відповідь на це мені пояснили, що приїхала дочка з України. Ну, думаю, хай радіє батько, приймає таку дорогую гостю. Хай розважає і розважається батько, а ми, читачі, почека-

ємо на чергове число журналу. Аж воно бачте яка розвага — тяжка хвороба зупинила ритм праці. Та слава Богу, що "дубок" не зламався. Дружина і я щиро бажаємо Вам сил та здоров'я.

Беручи до уваги перенесену тяжку хворобу та приїзд дорогої гості, не гріх дозволити собі й на позачергову відпустку. Бог велить, а читачі "Н.Д." погодяться з тим, щоб і наступне число журналу було подвійне. Ваші обставини вказують на це і Ви маєте погодитись.

Вам, Петре Кузьмовичу, бажаємо здоров'я, а доні Вашій приємно провести час,

Ваш

І. Бакало з дружиною, Нью-Йорк, США.

Ну, що Ви, дорогий Іване Івановичу! Як же можна, щоб знову подвійне число? Як уже лежав у лікарні, то нічого не вдієш, а тепер не можна! Таж "Нові Дні" — єдиний журнал на еміграції, що ось цим числом закінчив 19 років свого існування без всяких перерв і затримок. Як бачите, листопадове й грудневе числа видані нормально. Дай, Боже, щоб двадцятий рік дотягнути теж без перерви.

На цьому треба закінчити справу хвороби й приїзду моєї дочки. Я не міг утерпіти, щоб не видрукувати хоч частини цих листів, бо не десятку, а вже сотні листів прийшло і в кожному з них про мою дочку. Може сотий лист був без того! Це свідчить про те, що наші люди хороші. І таки дуже. Тішусь. І дякую всім! **П. Вол.**

ГУМОР

НОВИНА

Доктор, досліджуючи молоду пацієнтку, каже:
— Пані Ковальська, маю для вас добру новину!...
Пацієнтка: — Я панна Ковальська, а не пані, докторе!

Доктор: — Панно Ковальська, маю для вас погану новину...

ОЩАДЖУЄ...

— Чи твоя дружина ощаджує?

— Іноді. Вчора, наприклад, коли ми святкували її 40-річчя, вона встромила в іменинний торт тільки 35 свічок...

ЗАПІЗНИЛИСЬ

Два п'янички поспішають зранку до найближчої корчми. Перед ними в калюжі вже хтось лежить.
— Завжди ми запізнюємось, — звертається один п'яничка до другого. — Бачиш, люди вже гуляють...

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College Street

Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок.

● ПЕРЕРІВКИ.

● НАПРАВИ

● ПОВНА ГАРАНТІЯ.

Mrs. H. Losij 221
17 Lansark Ave.
Toronto 10,

POSTAGE PAID AT TORONTO

ПРИДБАЙТЕ СОБІ

ПРИДБАЙТЕ СОБІ

Нову кольорову Карту УКРАЇНСЬКОЇ РСР

І МОЛДАВСЬКОЇ РСР

ВЕЛИЧИНА КАРТИ — 27 НА 38 ЦАЛІВ.

Складена і надрукована в Україні.

- На карті показані області, райони, міста, містечка, села, шляхи сполучення, ріки.
- Це карта, на яку ви довго чекали. Тепер можете її набути в “Українській Книзі” в Торонті по дуже приступній ціні — за \$1.00.

ЗАЙДІТЬ ДО ОДНОГО З МАГАЗИНІВ “УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ”
на 962 Блур Стріт Вест або 1162 Дондес Стріт Вест в Торонто.

Можете надсилати замовлення поштою.

Залучіть поштовий переказ на \$1.00 і шліть на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

962 Bloor Street West

Toronto 4, Ontario